

spalis/october 1976 9

laiškai lietuviams

KAS GERA IR KAS BLOGA...	289	Juozas Vaišnys, S.J.
MINTIS DIALEKTINIAME ŽAISME (VIII)	292	F. Jucevičius
EILĖRAŠČIAI	295	Dalia Staniškienė
KAIP DIEVAS SUKŪRĖ PASAULĮ	296	A. Mauragis
TĖVAI, VAIKAI IR MOKYTOJAI	300	Nijolė Jankutė
LITUANISTIKOS SEMINARAS JAUNIMUI	303	J. Vaišnys, S.J.
KUR YRA MŪSŲ VIDURINIOJI KARTA?	308	Rasa Lukoševičiūtė
NAUJAS ISTORIJOS VADOVĖLIS	311	Danutė Bruškytė
PERSKAIČIUS "MERGAITĘ IŠ GETO"	312	Eglė Juodvalkytė
TĖVYNĖJE	314	D. ir G. Vakariai
KALBA	318	J. Vaišnys, S.J.
FILMAI	320	Juozas Prunskis
TRUMPAI IŠ VISUR	322	J. Pr.

Šis "Laiškų lietuviams" numeris iliustruotas Liucijos Nikolskytės-Laukaitienės spalvotos grafikos darbų nuotraukomis.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$6.00, single copy 60 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

KAS GERA IR KAS BLOGA. . .

JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Kalbant bet koku religiniu klausimu, dabar beveik niekad neapsieinama nepaminėjus II Vatikano susirinkimo ir jo įvestų reformų. Bažnyčioje dabar pastebime ir tokių pasikeitimų, apie kuriuos minėtasis susirinkimas visai negalvojo. Daugelis Bažnyčios narių, pasijutę turį daugiau laisvės rodyti savo iniciatyvą, bando susikurti savo religiją, kuri kartais nesiderina su planuotu ir lauktu krikščionijos atsinaujinimu, bet kartais tenka pastebėti nemaža tikinčiųjų, pasukusių visai tinkama kryptimi.

Mūsų bažnyčiose, ypač sekmadieniais, tuoj krinta į akis du įdomūs reiškiniai: mažiau žmonių eina išpažinties, bet daug daugiau Komunijos. Ar tai yra gera, ar bloga? Atsakymas nėra jau toks lengvas. Gali tai būti ir gera, ir bloga. Kiekvieno veiksmo gerumas ar blogumas priklauso nuo motyvų, nuo vienokio ar kitokio tikslo, kurio tuo veiksmu siekiama.

Pirmiau žmonės daug dažniau eidavo išpažinties. Iš katekizmo žinome, kad išpažinties būtinai reikėtų eiti tada, kai padarai sunkią nuodėmę. Turint tik lengvų nusikaltimų, išpažintis nėra būtina, bet dvasinio gyvenimo mokytojai vis tiek patardavo kaip galima dažniau eiti išpažinties, nes kiekvienas sakramentas suteikia žmogui dvasinių malonių. Tačiau daugelis žmonių dažnai eidavo išpažinties ne dėl to, kad jos būtinai reikėjo arba kad norėjo gauti malonių, o dažnai tik iš baimės, iš netikrumo. Ypač tarp mūsų tautiečių buvo įsigalėjęs toks paprotys, kad niekad jie neidavo Komunijos, jeigu tą pačią dieną nebūdavo atlikę išpažinties. Jie vis manydavo, kad yra neverti, kad yra kuo nors įžeidę Dievą. Tokia žmonių galvosena, žinoma, nebuvo gera. Jų religija buvo ne meilės, o baimės religija. Jie tik apie nuodėmę tegalvodavo ir bijodavo jos kiekviename žingsnyje. Kartais aš juokais pasakau, kad

L. Laukaitienė

Paukščiai (Jurgio Jankaus nuotr.)

ne taip jau lengva padaryti sunkią nuodėmę. Juk iš tikrųjų, jeigu žmogus yra tikintis, jeigu jis stengiasi būti geras, tai dėl ko jis turėtų nuolat daryti tas sunkias nuodėmes? Jeigu ką nors nepagalvojęs pasakė ar padarė, jeigu ant ko nors šiek tiek užpyko ar kokį šiurkštesnį žodį pasakė, tai čia dar nėra tokie baisūs nusikaltimai, už kuriuos Dievas žmogų amžinai pasmerktų. Turint tik tokių nusikaltimų, galima drąsiai eiti Komunijos ir be išpažinties. Tad jeigu žmonės jau tai suprato ir dėl to taip dažnai neina išpažinties — yra gerai. Bet jeigu jie šį sakramentą visiškai apleido tik dėl to, kad nepatogu, nedrąsu arba kad mano, jog jis jau nebereikalingas, tai, be abejo, blogai.

Kad žmonės dabar dažniau eina Komunijos, tai reikia tik džiaugtis. Komunija yra mišių dalis, ir visi, kurie dalyvauja mišiose, turėtų jų metu priimti ir Komuniją. Taip buvo visuomet daroma pirmaisiais amžiais. Buvo neįsivaizduojama mišių be Komunijos. Paskui sumažėjoėjimas prie Komunijos ypač dėl tos jau minėtos baimės. Tačiau ir tas dažnasėjimas prie Komunijos kartais gali būti peiktinas. Juk jau ir Bažnyčios Tėvai sakydavo, kad kas šį sakramentą nevertai priima, jį priima ne savo išganymui, o pasmerkimui. Arkiv. Fulton Sheen neseniai yra pasakęs, kad kai kurie dabar eina priimti Komunijos su tokiu nusiteikimu, lyg jie eitų pasiimti gabalėlio picos. Kartą teko dalinti Komuniją jaunimo stovykloje. Viena paauglė mergaitė artinosi prie Komunijos, nuolat žiūrėdama į vieną berniuką ir kikendama. Priėjusi išsižiojo priimti Komuniją, bet vis nenuleido akių nuo to berniuko. Tikrai suabejojau, ar jai duoti Komuniją, ar ne. Nemaža dabar yra žmonių, kurie nesupranta Komunijos reikšmės ir neturi jai atitinkamos pagarbos.

Labai ryškiai galima pastebėti, kad dabar yra pasikeitusi žmonių, ypač jaunimo, pažiūra į nuodėmę. Čia taip pat galima įžiūrėti ir gero, ir blogo. Pirmiau beveik didžiausia dorybė buvo laikoma skaistybė. Kai kurie net dorybę ir skaistybę laikė sinonimais. Šiuo klausimu buvo parašyta ir dvasinio turinio knygelių, kurių doktrina

tikrai buvo perdėta ir nesiderino su Kristaus mokslu. Žmonėms buvo įvartyta tokia baimė, kad, eidami išpažinties, jie beveik tik apie šiuos dalykus ir tekalbėdavo. Jeigu kam kilo kokia nors mintis, jeigu kur nors buvo pažvelgta, jeigu kas nors buvo paliesta, tai buvo laikoma didžiausiais nusikaltimais, nors tai būtų įvykę visiškai be blogos valios. Šios rūšies "nuodėmės" dažnai, lyg šešėliu, užstodavo kitas tikras nuodėmes, ypač nusikaltimus prieš artimo meilę. Žmonės apie šią tikrai didžiausią ir svarbiausią dorybę negalvodavo. Tai buvo tikrai bloga. Yra gera, kad dabar daugiau yra susidomėta "socialinėmis" nuodėmėmis, daugiau dėmesio kreipiamą į žmonių tarpusavio santykius, į artimo meilę.

Tačiau kai kas čia yra ir peiktina. Nebuvo gerai vienintele dorybe laikyti skaistybę, bet yra blogai, kad dabar ši dorybė tampa vis labiau ir labiau pamiršta. Jaunimas, ypač mergaitės, išpažintyje beveik niekad dabar nemini šios rūšies nusikaltimų. Kartą teko su viena studente apie tai pasikalbėti. Ji nustebusi tarė: "Juk mes šių dalykų nelaikome jokių nusikaltimų. Juk čia niekam nedaroma skriaudos. Juk visa tai daroma tik iš meilės..." Bet juk apie tai kalba šeštasis Dievo įsakymas ir visai nedviprasmiškai šios rūšies nuodėmės smerkiamos Naujajame Testamente. Tad būtų tikrai negera ieškoti šių nuodėmių ten, kur jų nėra, bet būtų didelė klaida manyti, kad jų visiškai nėra ir negali būti.

Visi šie čia suminėti reiškiniai yra visiškai suprantami. Kai norima ką nors keisti, reformuoti, dažnai visai nepasijuntama, kai iš vieno kraštutinumo nueinama į kitą. Kai iš vienos svarstyklių lėkštės kas nors padedama į kitą, tai svarstyklės pradeda judėti, svyruoti, ir neaišku, kuri pusė nusvers. Reikia palaukti, kol jos nurims, nusistovės. Tad nereikia per daug jaudintis ir dėl šių laikų kai kurių keistų reiškinių mūsų religiniame gyvenime. Palaukime — viskas nurims ir susitvarkys. Tik, žinoma, reikia sąmoningai į šiuos reiškinius žiūrėti. Reikia eiti drauge su Kristaus apreikštomis tiesomis. Jeigu kur nors nuo jų atsilikta, turime

MINTIS DIALEKTINIAME ŽAISME (VIII)

(Filosofijos sampratos raida)

FELIKSAS JUCEVIČIUS

9. BŪTIS TOMISTINĖJE EGZISTENCIJOS FILOSOFIJOJE

Filosofija gali būti suprasta kaip mokslas apie būtį. Taip ją suprato graikų filosofai. Ši filosofijos samprata vyravo ir Viduramžiais. Bet mokslą apie būtį galime suprasti dvejopai – kaip mokslą apie *būti kaip būtį*, kiek ta būtis išsisako *ousia* arba substancijos kategorija, arba kaip mokslą apie *būties* pirmąsias priežastis. Aristotelis to skirtumo nedarė, bet to užuominą randame jojo metafizikoje, kai jis kalba apie būtį kaip substanciją ir būtį, kuri yra pirmoji priežastis arba pirmasis judintojas. Vėliau šis skirtumas išryškėjo labiau, ir būties metafizikoje atsirado lyg dvi skirtingos plotmės – substancinė plotmė, kur kalbama apie būtį kaip substanciją, ir egzistencinė plotmė, kur būties analizėje susiduriame su egzistencija. Šios dvi metafizikos plotmės yra ryškios filosofijos istorijos raidoje – kartais filosofinio mąstymo centre yra būtis kaip substancija, o kartais būtis kaip egzistencija. Bet krinta į akis tai, kad tos filosofijos, kurios pasirenka substanciją savo diskusijų objektu, ignoruoja dalinai ar net visai egzistencijos klausimą, o vadina mosios egzistencijos filosofijos išleidžia beveik visai iš akių substanciją.

Aristotelis neišėjo iš substancijos metafizikos plotmės, nors ir buvo palietęs pirmosios priežasties klausimą, taip svarbų egzistencijos supratimui. Nei daugelis jo sekėjų domėjosi egzistencijos klausimu. Retas kas iš jų darė realų skirtumą tarp substancijos ir egzistencijos. Duns Scotus, Suarez ir daugelis scholastikų teikė primatą substancijai

pagreitinti žingsnį, kad pasivytume. Jeigu kur nors per toli nueita, tai žingsnį pristabdykime, kad iš tiesaus kelio neiškryptume. Į Kristaus mokslą, kaip į kompasą, reikia visuomet žiūrėti, niekad jo iš akių neišleisti, jei nenorime pakliūti į šunkelius.

būties metafizikoje. Būties egzistencinės šaknys yra gerokai pakirstos Wolfo, Kanto ir Hegelio filosofijoje. Mūsų amžiuje būties metafizikoje įvyko radikalus posūkis, kuris dalinai sutampa su "Sein und Zeit" pasirodymu. Kaip šio veikalo, taip ir Heideggerio filosofijos apskritai raktas yra *Dasein*. Vokiečių filosofams šis žodis turi skirtingą prasmę, bet Heideggerio žodyne jis reiškia paprastai būtį pasaulyje, būtį šičia ir ten, esančiojo būtį. Suprasti *Sein* – tai nusakyti *Dasein*: "Pats būties supratimas yra esančiojo būties apibrėžimas".¹ Tai reiškia, kad būties metafizikos raktas yra egzistencija. Jean-Paul Sartras eina dar toliau. Jis atmeta visiškai substancijos kategoriją. Jam vienintelė tikrovė yra egzistencija, bet tamsiai nuspalvinta. Jei jo romaną "La Nausée" laikysime "L'Etre et le Néant" įvadu, tai *la nausée*, t.y. vėmimo jausmas, yra savos rūšies filosofinė patirtis. Jis nori tuo pasakyti, kad daiktų ir žmonių egzistencija yra brutali, radikali ir absurdiška. *L'être en soi*, t.y. daiktų būtis, yra tik patirtis, be priežasties, be tikslo ir be substancijos. *L'être pour soi*, t.y. žmogiškoji būtis, yra be prigimties. Nėra tokio daikto kaip žmogiškoji prigimtis. Knygoje "L'Existentialisme est un humanisme", kuri yra tarytum jo filosofijos santrauka, jis sako: "Nėra jokios žmogiškosios prigimties, kuria galėčiau remtis".² "Žmogus nėra kas kita, kaip eilė užsimojimų".³ Tam tikra prasme yra "žmogaus visuotinėbė, bet ji nėra duota, o nuolatos kuriama".⁴ Sartrui egzistencija – tai valios aktas ir laisvė.

Nors egzistencializmas yra mūsų amžiaus filosofinė mada, bet jis nėra naujovė filosofijoje. Egzistencija buvo filosofinio mąstymo ir filosofinių diskusijų centre jau tryliktojo amžiaus viduryje, kai Tomas Akvinielis pradėjo komentuoti Aristotelį Paryžiuje. Nuo XII amžiaus iki XIII amžiaus pabaigos, viena po kitos sekančiomis bango-

mis, pasirodė Vakaruose filosofinė bei mokslinė literatūra, graikiškos, žydiškos bei arabiškos kilmės. Tai didžios istorinės ir filosofinės reikšmės įvykis, nes tai davė to meto visam intelektualiniam gyvenimui milžinišką impulsą. Jei mūsų laikų egzistencializmas yra Kierkegaardo sukeltoji reakcija prieš hegeliškąjį racionalizmą, tai Tomo Akviniečio egzistencijos filosofija yra savotiška įvairių filosofinių srovių sintezė. Tomistinis egzistencializmas nėra mūsų amžiaus tomistų išradimas, kaip mano William Barrett.⁵ Tai yra originali Tomo Akviniečio mintis, turinti šaknis *aristotelinėje* ir *neoplatonistinėje* būties sampratoje. Tik tas gali neigti šį egzistencializmą, kas visai nepažįsta tomistinės metafizikos. Aišku, tomistinis egzistencializmas ir mūsų laikų egzistencializmas nėra tas pats dalykas. Tomas Akvinietis kėlė egzistencijos klausimą būties metafizikos rėmuose, o ne žmogiškosios egzistencijos plotmėje, kaip tai daro šio amžiaus egzistencialistai. Tomui Akviniečiui iškilo egzistencijos klausimas, kai jis susidūrė su tvėrimo problema, o mūsų laikų egzistencialistams tai iškilo žmogiškosios laikinybės ir nebūties akivaizdoje. Heideggeris nagrinėja esančiojo egzistenciją, o būties egzistenciją ketino svarstyti "Sein und Zeit" antroje dalyje, bet ji nepasirodė. Tai galioja *mutatis mutandis* ir Sartro filosofijai. Tomas Akvinietis sieja egzistencijos klausimą su būties klausimu.

Kad galėtume geriau perprasti Tomo Akviniečio metafizinį požiūrį į egzistencijos klausimą, turime neišleisti iš akių įvairių filosofijos krypčių bei srovių įtakos jo filosofinės minties susiformavimui. Pagal šio amžiaus kai kurių tomistų nuomonę, Aristotelis ir Tomas Akvinietis atstovauja vakarietiškojo filosofinio mąstymo dviem momentams, sekantiems dideliame atstume vienas po kito laike ir kartu tikrai būdingiems dviem skirtingiems filosofijos laikotarpiams. Paprastai jie atpažįsta Aristotelio filosofijoje graikiškosios metafizikos atbaigą, o Tomo Akviniečio filosofiniame palikime Viduramžių krikščionybės filosofinės minties sintezę. Kaip kitose žmogiškojo pažinimo

plotmėse, taip ir filosofijoje didelį vaidmenį atlieka ne naujų tezių atskleidimas, o naujo požiūrio į senąsias tezes suradimas. Toks esąs Tomo Akviniečio atvejis Aristotelio atžvilgiu. Jo filosofija esanti aristotelinės metafizikos krikščioniškoji interpretacija. Ir nuostabiausia yra tai, kad jis išsaugojęs krikščioniškosios minties grynumą, nežiūrįnt nepriklausomumo nuo Aristotelio. Nė vienas iš tų tomistų neprileido, kad tomizmas turi ryšio su neoplatonizmu. Tiesa, Etienne Gilson įrodė, kad XIII amžiaus tomizmas nėra vienintelė to meto filosofija ir kad šalia jo egzistavo augustinizmas. Kad Aristotelis veikė lemiančiai Tomą Akvinietį, to negalima užginčyti. Jo metafizinis mąstymas remiasi aristoteliniu būties supratimu. Bet yra taip pat aišku, kad jis neišvengė ir neoplatonizmo įtakos. Jis dažnai interpretavo aristotelizmą neoplatonistinėmis kategorijomis. Ypač jo egzistencijos filosofija yra daug skolinga neoplatonistinei būties filosofijai, kuri ją pasiekė per Porfirijų, Proklą ir Dionizą Pseudo-Areopagitą. Tomas Akvinietis pažįsta taip pat Augustino ir Boecijaus būties sampratą, kuriose aiškiai atsispindi neoplatonistinis galvojimas. Todėl būtų tiksliau sakyti, kad Tomo Akviniečio egzistencijos filosofija yra ne tiek aristotelizmo krikščioniškoji interpretacija, kiek aristotelizmo aiškinimas didžia dalimi neoplatonizmo kategorijomis krikščioniškojo tikėjimo šviesoje.

Aristotelizmo bei neoplatonizmo įtaką pastebime jau Tomo Akviniečio filosofijos sampratoje. Kaip graikų filosofams, taip ir jam filosofija yra metafizika, ir kas yra būtis – tai pirmas ir pagrindinis metafizikos klausimas. Pradėdamas komentuoti Aristotelio "Metafiziką", jis pabrėžia, kad metafizika yra pats aukščiausias mokslas, nes jos objektas yra maxime *intelligibile*. Kas yra ši *aukščiausioji pažintinybė*, jis mums pasako, žvelgdamas į ją iš trijų skirtingų taškų. Visų pirma, iš pažinimo tvarkos taško. Labiausiai pažintini atrodo tie dalykai, kuriais protas turi remtis, kad užsitikrintų tikrą pažinimą. Gi protas užsitikrina tai tuomet, kai pažįsta daiktų pirmąsias priežastis. Paskui

Tomas Akvinietis aiškina aukščiausiąją pažintinę, palygindamas proto pažinimą su pojūčių pažinimu. Pojūčių objektas yra paskiras dalykas arba paskirybė, o proto – tai visuotinė. Kaip platonistai ir neoplatonistai, taip ir jis mano, kad kuo visuotinesnis dalykas, tuo jis yra tikresnis. Aukščiausioji visuotinė yra kartu ir aukščiausioji tikrė, o tai kaip tik ir yra būtis. Iš vienos pusės, būtis yra tai, kas labiausiai atskirta nuo medžiagos, o iš kitos pusės, ji pažymi racionališkiausią pažinimo duomenį, kurį jis vadina *maxime intelligibile*. Pagaliau aukščiausioji pažintinė gali būti suprasta grynojo pažinimo perspektyvoje. Dalykas yra tuo racionališkesnis ir pažintinesnis, kuo jis yra labiau atsietas nuo medžiagos. Kadangi Dievas yra atskirtas nuo medžiagos ne tik *secundum rationem*, t.y. proto aktu, o taip pat *secundum esse*, t.y. egzistenciškai, todėl Jis yra aukščiausioji pažintinė. Kaip Aristoteliui, taip ir Tomui Akviniečiui mokslas apie dieviškąją Būtį yra labiausiai metafizinis ir kaip tik todėl jis yra mokslų mokslas.

Šias tris aukščiausios pažintinės sampratų atitinka trys skirtingos metafizikos rūšys arba trys mokslai. Pirmųjų priešasčių mokslas vadinasi *pirmoji filosofija*. Mokslas apie būtį kaip būtį yra *metafizika*. O mokslas apie aukščiausiąją Būtį vadinasi dieviškasis mokslas arba *teologija*.⁶ Kaip bebūtų suprasta metafizika, ji yra išminties mokslas, nes veda į Dievo pažinimą. Bet filosofija arba metafizika yra grynai žmogiškoji išmintis – ji neturi kitos šviesos, kaip proto šviesa. Tomas Akvinietis mano, kad proto pagalba galima pasiekti Dievą, kaip visų dalykų principą. Apreiškimui padedant, protas eina dar toliau: jis suvokia Dievą kaip žmogiškosios veiklos ir mąstymo tikslą.

Aristotelis pažįsta taipogi teologiją, kuri yra metafizikos dalis. Kai ji nori pažinti dieviškus dalykus, tai metafizika yra "dieviškas mokslas". Bet Tomas Akvinietis pažįsta ne tik aristotelinę, o ir krikščionišką teologiją. Pirmoji remiasi natūralaus proto šviesa ir yra metafizikos dalis, o kita remiasi apreiškimu ir yra apreiškųjų tiesų mokslas,

teologija tikrąją šio žodžio prasme. Teologija vadovauja ne tik proto šviesa, o ir tikėjimo šviesa. Štai kodėl apreiškimo pagrįstas pažinimas stovi aukščiau už pažinimą, kuris remiasi tik proto šviesa. Bet vienos ir kitos teologijos objektas yra tas pats – būtis kaip būtis, nors ir matomas skirtingose šviesose. Metafizikos arba natūraliosios teologijos būtis – tai paskirų būtybių būtis ir būtis, kuri yra tų būtybių buvimo priežastis. Teologijos būtis – tai paslėptoji būtis, protui neprieinama. Nėra abejonės, kad krikščioniškoji teologija turėjo įtakos tomistinei metafizikai. Iš tikrųjų. Tomas Akvinietis kalba dažnai filosofijoje kaip teologas. Imkime jo samprotavimus apie metafizikos galutinį tikslą. Komentuodamas Aristotelio "Metafiziką", jis norėjo surasti metafizinio mąstymo tikslą arba, kaip jis pats sakė, jos "subjektą", ir jis priėjo išvadą, kad tai yra *ens commune*. Tačiau veikale "Contra Gentiles" jis kalba jau kaip teologas, ir metafizikos klausimas virsta teologiniu klausimu. Čia nori žinoti, ar Dievo pažinimas yra protingos būtybės galutinis tikslas? Atsakymas yra – taip. Todėl metafizika turi būti nukreipta į Dievo pažinimą. Šiame sąryšyje jis pastebi, kad praktiniai mokslai skiriasi nuo teoretinių mokslų, ir skirtumas yra tas, kad pirmuosius mylime ne dėl jų pačių, o dėl ko kito, nes nežinojimas, o veikla yra jų tikslas, o antruosius mokslus mylime dėl jų pačių, nes jų tikslas yra pažinimas. Todėl praktiniai mokslai turi būti palenkiami teoretiniams mokslams, kaip žmogiškoji veikla apskritai turi būti palenkta mąstymui. Visi mokslai turi būti palenkiami metafizikai arba pirmajai filosofijai, nes ji duoda jiems principus ir direktyvas. Pagaliau ir pati metafizika turi būti palenkta Dievo pažinimui, kaip galutiniam tikslui. Bet kodėl žmogaus galutinis tikslas yra pažinti Dievą? Štai jo atsakymas: "Mes manome tobulai žiną, kai pažįstame pirmąją priežastį. Todėl žmogus natūraliai trokšta pažinti pirmąją priežastį, kaip savo galutinį tikslą. Gi visų priešasčių pirmoji yra Dievas. Taigi pažinti Dievą yra žmogaus galutinis tikslas".⁷ (b.d.)

Dalia Staniškienė

VISU ŠVENTŲ VAKARĄ

Vakaras šventas,
Vakaras tyras.
Tyla. Nurimsta paukščių balsai.
Vakaras šventas,
Vakaras tyras –
Žemė alsuoja –
bet ar klausai?

Vėjas lopšinę vakarui ošia,
Vėjo lopšinė skrenda naktin ...
žvaigždės beribę mėlynę puošia,
Šventą ramybę neša širdin ...

Vakarą šventą,
Vakarą tyrą
Širdis į širdį tyliai prabyla ...

PRIE KAPO

Tavęs nėra kapu tyloj ...
Tu gyveni mano širdy,
Šlamėjime senųjų liepų,
Vėjo dainoje

Ir saulės nušviestam upelio vandeny ...
Ir kiekvienam gaivinančio lietaus laše
Matau tavo akis, juoku ir ašarom nuplautas ...
O vėjas neša, supa aidą tavo balso ...

Kapu tyloj ramu ir gera pailsėti
Ir pasvajot, ir prisimint, ir susikaupt...

Bet čia tavęs nėra:
Tu gyveni mano širdy,
Laukų giesmėj
Ir vakaro varpų viltingam gaudime ...

* * *

Norėčiau būt gėlė –
Žydėti pakeleėj
Ir džiuginti praeivio akį...
Norėčiau būt balta plaštakė...
Skrajot ir džiaugtis saule, vėju
Ir garbinti žiedų Kūrėją ...

Norėčiau būti saulės spindulys,
Švelniai rytais pažadinantis gamtą ...
Čiurlenantis upelis, giedąs vyturis ...
Bet... man žmogum užgimti buvo lemta ...

Esu žmogus: didingas Dievo kūrinys.
Myliu. Jaučiu. Svajoju. Ir kenčiu.
Dažnai plazdeną, lyg plaštakė, nerami širdis,
Pilna beribių paslapčių ...

O Viešpatie! Kodėl nesu laukų gėlė?
Linguočiau vėjo supama, rami...
Esu žmogus. Esu nenuorama vėlė ...
Kenčiu. Svajoju. Ir myliu.
Ir noriu būt, o Viešpatie, su Tavimi ...

SUGRĮŽUS TĖVIŠKĖN

Kaiėjau tavo gatvėm vingiuotom,
Varpeliai širdy man skambėjo...
Lopšinę vaikystei dainavo
Švelnus pavasario vėjas ...

Akmenėlį pakėliau ir grumstą
Tavo juodo, lyg skausmas, arimo ...
Ir vaikystės bėgiotais takeliais
Vėlėjau, tik širdis man nerimo ...

Tik nerimo vis mintys ir svajos,
Ir naktis atkeliavo bematant:
Ar sudėsi į vieną gegužį
Visą džiaugsmą ir skausmą tų metų,

Kur prabėgo svetur? Ir vaikystės,
Kurios niekad tarytum nebuvo?...
Kažin kas jai neleido pražysti,
Kažin kur josios žiedas pražuvo ...

Ach, švelnus tas gegužio vėjelis,
Ir varpeliai neilgai skambėjo ...
Ta ilgų, ilgų metų svajonė
Baltu žiedu per greit nužydėjo ...

VILNIUS

Sapnų ir pasakų tu miestas –
Toks tolimas, toks nepasiekiamas
Ir kartu – artimas ir mielas ...

Tave mačiau, tave liečiau,
Tavo oru kvėpavau ...

Ir įsidėjau tavo senųjų gatvių aidą
Į savo širdį...
Ir palikau savos širdies dalelę
Kla joti sapnų ir pasakų mieste ...

KAIP DIEVAS SUKŪRĖ PASAULI

A. MAURAGIS

Visi kritiškai pasisakymai dėl Antano Maceinos knygos "Didieji dabarties klausimai" buvo teologų ir filosofų. Man, šios regimos plotmės žmogui, kaip ir nedrąsu tokiais klausimais kalbėti, bet kaip krikščioniui ne mažiau ir man jie rūpi. Kitaip atrodo pasaulis ir Dievas iš kosmologinio paviršiaus, negu iš ontologinių gelmių, todėl kitaip norėčiau pažvelgti ir į iškilusių teologų ginčą. Man čia rūpi paliesti tą Maceinos kritikos vietą, kurioje jis kritikuoja Pierre Teilhard de Chardin, S.J., mokslą apie pasaulio sukūrimą.

Iki Teilhardo evoliucija ir religija buvo nesuderinami dalykai, o po jo evoliucija ir religija yra viename sandėryje. "Evoliucijos teorija šiandien nebėra tik paprasta hipotezė, o bendras darbo metodas, priimtas visų mokslininkų", sako Teilhardas. Tą teilhardinę religijos ir evoliucijos sandėrį ir metodą Maceina kritikuoja, sakydamas, kad "pati evoliucija nėra ir negali būti dieviško kūrimo būdas. Evoliucija ir kūrimas iš nebūties stovi kiekvienas visiškai kitoje plotmėje ir negali būti vienas kitu pakeisti" (265 psl.). Maceina tvirtina, kad Dievas pasaulį sukūręs iš nebūties staigiu vienkartinu būdu ir šią tezę laiko neginčijama, tarsi ji būtų kokia aksioma, visiems suprantama, ir plačiai ja naudodamasis atmeta Teilhardo mokslą kaip nekrikščionišką.

Teilhardas sako, kad pasaulis savo pradžios taške buvo Dievo sukurtas iš "gryno daugio", kuris radialinės jėgos veikiamas jungėsi, vienijosi ir evoliucionavo. Teilhardas yra ne tik teologas, bet ir mokslininkas, todėl jo įžvalga į pasaulio kūrimą gali būti gilesnė, jam suprantamesnė, negu paprastam teologui, nepajėgiančiam eiti su mokslo pažanga. Teologui yra tik vienas kelias – grįžti į Apreiškimą ir patikrinti savo žinias, o mokslininkas gali ir kitaip pažiūrėti arba net kitaip suprasti tuos pačius dieviškojo Apreiškimo žodžius. Šitokiam ginčui iškilus, reikia paimti Bibliją ir patikrinti, ar nėra

vietos naujai interpretacijai. Pirmiau teologai buvo susikūrę savo komentarus, kurie kai kuriems teologams ir iki šiol tebegalioja kaip neginčijamos tiesos. Į pasauliečių mokslininkų pareiškimus nebuvo kreipiama jokia dėmesio. Jie nebuvo prileidžiami prie tokio darbo, ir kiekvienas kitoks supratimas buvo atmetamas kaip erezija, dažniausiai pasaulio šviesos neišvydęs. Išaugus mokslams, pasikeitus pasaulėvaizdžiui, reikia naujų komentarų, reikia peržiūrėti Apreiškimo tekstus. Aš čia ir mėginu kiek kitaip į šį klausimą pažvelgti.

Pradžios knygos pirmasis sakiny sako, kad "pradžioje Dievas sukūrė dangų ir žemę", bet čia nėra pasakyta, kaip ir iš ko sukūrė. Ko tekste nepasakyta, tai teologai patys pasakė ir, žinoma, pasakė taip, kaip tuo laiku žmogus suprato. Šiandien kitoks pasaulio supratimas, todėl kitokie galimi ir net būtini komentarai.

Pasaulio sukūrimą Maceina pateikia gana vaizdžiai: Dievas ištara vieną žodį *tebūnie*, ir pasaulis vienu kartu staigiai išnirio iš absoliučios nebūties. Nors Biblijoje ir nėra pasakyta, kad Dievas pasaulį sukūrė iš nebūties, tačiau tokia prielaida Visagaliam Dievui visada yra galima. Skaitydami toliau *Pradžios* knygos tekstą, matome, kad Dievas pasaulį ne iš karto sukūrė, o per šešias dienas arba per šešis ilgus periodus, šešis kartus sakydamas *tebūnie*. Taigi Dievas jį kūrė palaipsniui evoliucijos ar tapsmo būdu.

Teilhardas, sakydamas, kad pasaulis sukurtas iš "gryno daugio", neprieštarauja sąvokai "iš nebūties". Nors "daugis" ir "nebūtis" yra du skirtingi dalykai, tačiau čia svarbu ne sąvokų turinys ir ne jų dialektika, o paties kūrybinio veiksmo pradžios taškai, nes jie yra ne toje pačioje vietoje laiko atžvilgiu. Pirmuoju atveju (Mc.) turima galvoje medžiagos ir pasaulio sutvėrimas iš nebūties; Dievas ištara *tebūnie-fiat*, ir viskas, medžiaga ir pasaulis, išnirio vienu metu iš nebūties. Antruoju atveju (Tlh.) pasaulio

pradžios taškas randamas "gryno daugio" pažadintoje medžiagoje, atseit vėliau, kai medžiaga jau egzistavo "gryname daugyje". Betgi tą "gryną daugį" reikėjo pažadinti evoliucijai, kad pasaulis atsirastų, kiltų, tobulėtų ir pasiektų atbaigiamąjį tašką. Pradžios ir pabaigos taškai yra Alfa ir Omega, tai yra mūsų Dievas. Tiesiogiai apie medžiagos sukūrimą Teilhardas nekalba – tai ankstyvesnis Dievo darbas, apie tai net Apreiškime nieko nerandame.

Dabar pažiūrėkime, ką sako Biblijos tekstas ir jos dvasia. *Pradžios* knygos pirmasis sakinytis yra toks: "Pradžioje Dievas sukūrė dangų ir žemę". Sakinytis yra grynai deklaratyvinis, nieko daugiau neturįs kaip pareiškimą; antrasis sakinytis – vaizduojamasis. Jame matome Dievą, esantį šalia beformės žemės ir vandenų, kurie tyvuliuoja tušti tamsybėse, ir Dievo dvasia gaubia jų paviršių. Šis klaidus reginys paskendusios medžiagos chaose ir tamsybėse yra pirmasis mums atskleistas vaizdas, iš kurio Dievas sukūrė pasaulį, sakydamas *tebūnie šviesa*. Ir taip per šešias dienas Dievas pakartojo tą kūrybinį įstatymą, kurio aklaui klausė ir tebeklausė medžiaga. Pirmasis pasaulio kūrybinis procesas prasidėjo su duotu įstatymu *tebūnie*, o ne su pirmuoju deklaratyviu pareiškimu. Taigi, pagal Apreiškimo tekstą ir dvasią, dieviškoji pasaulio kūryba yra apreikšta ne pirmuoju ar antruoju sakiniu, bet trečiuoju ir tolimesniais, kur jau aiškiai Dievas veikia su medžiaga. Todėl Teilhardas ir sako, kad pasaulis buvo sukurtas iš daugio, reikia suprasti – iš daugelio medžiagos elementų.

Aiškūs ir neabejotinas evoliucijos kelias yra nušviestas *Pradžios* knygoje, bet jis negalėjo būti anksčiau suprantas, kol jo nebuvo atskleidęs mokslas. Teilhardas tik po to suprato evoliucijos ir religijos sandėrį, kai mokslas tai patvirtino. Daug kartų krikščionija buvo išsigandusi naujų mokslo atskleistų tiesų, tačiau, giliau susipažinusi su Šventraščio tekstais, nurimo, nes pamatė, kad mokslas krikščionybės tiesoms neprieštarauja. Taip yra ir su evoliucija.

Dabar pažvelkime, kaip yra su žmogaus

sukūrimu. Maceina kaltina Teilhardo šalininkus, kad jie nesuvokią būtino santykio tarp vienkartybės ir kūrimo iš nebūties, todėl jiems atrodo, kad žmogus esąs galimas kaip asmuo ir jo išsivystymo atveju, atseit, gali būti kilęs iš evoliucijos. Vaizdingesniau šio klausimo išaiškinimui jis panaudoja būdingą A. Paškaus klausimą: "Kas atsitiktų, jei, pavyzdžiui, Dievas sukurtų akmenį tiesiog iš nebūties, iš ontologinės tuštumos? Ar tada tas akmuo virstų asmeniu, vienkartinu, nepakartojamu, nelygstamu padaru?" Ir priešingai: "Kas gi atsitiktų tada, jei Dievas, pavyzdžiui, iš akmens sukurtų žmogų? Tada jau kūrimo iš nebūties nebūtų? (Ar būtų?). Ar toks žmogus būtų asmuo?" | šį klausimą Maceina atsakė: "Ne kiekvienas padaras, sukurtas iš nebūties, turi būti asmuo, bet kiekvienas asmuo turi būti sukurtas iš nebūties. Ne nebūtis reikalauja vienkartybės, bet vienkartybė reikalauja nebūties" (269 psl.). Bet ar ne keistai atrodo dviejų teologų pasikalbėjimas apie žmogaus sukūrimą, kai jie, svarstydami pirmosios svarbos klausimą, net neužsimena apie Bibliją, tarsi jiems ji būtų visai nesvarbi. Juk Biblijoje aiškiai parašyta, kad Dievas žmogų sukūrė iš žemės dulkių, savaime suprantama, kaip ir visą kūriniją. Tvirtinti, kad žmogus yra sukurtas iš nebūties, tai būtų viso Apreiškimo ignoravimas.

Pradžios knygoje randame keliose vietose pasakojimų apie pasaulio sukūrimą, šeštą dieną (paskutiniame kūrimo periode) Dievas sukūrė žmogų, į save panašų, ir suteikė jam galią valdyti žemę ir visą kūriniją (Prd 1, 26-27). Po sekmadienio ilgo periodo Dievas grįžo vėl į pasaulį prie savo darbo, ir Apreiškimas čia vėl kalba apie žmogaus sukūrimą ir patobulinimą: "Viešpats Dievas padarė žmogų iš žemės dulkių ir įkvėpė jam pro nosį gyvybės kvapą; ir žmogus tapo gyvenanti siela" (Prd 2, 7). Juk jeigu siela būtų žmogui iš karto įkvėpta, tai būtų iš karto ir pasakyta, nebūtų reikėję laukti tokio ilgo periodo ir vėl sugrįžti prie žmogaus sukūrimo ir jį tuščiai pakartoti. Sugrįžti prie žmogaus sukūrimo Dievas galėjo tik tuo atveju, jeigu Jis jį kuo nors patobulino. Iš tikrųjų

Dievas suteikė žmogui nemirtingą sielą ir padarė jį asmeniu. Su nemirtingos sielos apreiškimu reikėjo ką nors pasakyti ir apie kūną, tad Viešpats ir priminė, kad žmogaus kūnas padarytas iš žemės dulkių.

Dievas, sukūręs rojų, apgyvendino jame žmogų. Turėjo praeiti ilgas laikotarpis, kol žmogus susipažino su gamta: gyvuliais, medžiais ir aplinka. Ir tik po to Dievas sukūrė vyrui moterį iš jo kūno (Prd 2, 21), Ši apreiškimo vieta mums yra sunkiai suprantama. Gal būt, mokslas kada nors galės ir ją kitaip išaiškinti, negu paprastai dabar linkstama aiškinti.

Iš apreiškimo matome, kad žmogus buvo ilgai kuriamas. Šis kūrybos kelias buvo evoliucinis, kaip supranta Teilhardas ir kiekvienas, kuris sugeba apreiškimo tiesas skaičiuoti regimybėje, o ne ontologinėje tuštumoje, nesiskaitydamas su laiko ir erdvės kategorijomis, o tuo pačiu ir su istoriniais faktais bei įvykiais.

Visiškai nesvarbu, iš ko Dievas sukūrė žmogų, svarbu tik tai, kad Jis, sukūręs žmogų, įkvėpė jam savo dvasios ir sukūrė vieningą, nepakartojamą ir nelygstamą asmenį. Kai sakoma, kad žmogus turi būti būtinai sukurtas iš nebūties, tai tuo norima įrodyti, kad jis negali evoliucionuoti, nes evoliucija yra neįmanoma iš nebūties.

Mokslininkas Teilhardas pradeda savo mokslą apie pasaulio sukūrimą jau su esama tam tikra medžiaga (žinoma, paties Dievo pirmiau iš nieko sukruta) ir ją jungiančia bei vienijančia radialine energija, pažadinanta Alfos evoliucijos procesui. Pagal Teilhardą. Dievas veikia kosmologinėje pasaulio plotmėje. Jis — evoliucijos pradininkas, evoliucijos galva ir atbaigėjas. Viskas yra dieviškasis kūrimas, ir kiekvienas padaras yra tiesioginis Dievo kūrinys. Pasaulis, tarsi koks sviedinys, paleistas iš vienos Dievo rankos — Alfos, skrenda per laiką ir erdvę evoliucionuodamas į kitą Jo ranką — Omegą.

Visai kitokį pasaulėvaizdį mums pateikia pažiūra, vadinama kreacionizmu. Maceinos žodžiais ji taip nusakoma: "Kurti iš nebūties reiškia teikti daiktams būti, turin-

čią savo dėsnius, savo gėrį, savo tiesą ir todėl savo autonomiją. Sukurtasis iš nebūties pasaulis yra autonominė tikrovė, savarankiška tiek savo būsme, tiek tapsme" (95). Tai yra tik Dievo išgūjimas iš pasaulio, nes čia Dievui nėra ko veikti. Juk pasaulis viską savo turi, o žmogus atsistoja Dievo vietoje, kaip visiškas šeimininkas. Šią sunkiai krikščioniui suprantamą pažiūrą Maceina plačiau paaiškina šiais žodžiais: "Savo regimybėje pasaulis nėra Dievo kūrinys, nes ši regimybė yra paties pasaulio dėsnių veiklos padaras... Dievo kūrinys pasaulis yra tik ontologinėje savo plotmėje, todėl čia jis yra nesavarankiškas ir kaip tik čia jis yra Viešpaties ženklas" (98).

Visu rimtumu turėtume paklausti, kas yra toji ontologinė plotmė. Ar ontologinė plotmė nėra tuštumos plotmė, kurioje filosofų ir teologų protas ir fantazija gali laisvai, niekieno netrukdoma, kurti sau dievus, darnų, gerą, sakralinį pasaulį, kurio visai nėra? Jeigu visa apreiškimo drama nuo pirmojo žmogaus nupuolimo iki Kristaus mirties ant kryžiaus vyko regimybėje, jeigu krikščionybei šis įvykis turi esminės reikšmės, tai kaip galima iš regimybės pašalinti Dievą? Taigi Dievas visą laiką buvo su pasauliu regimybėje, ar ne? Ir kodėl dabar iš regimybės išmetamas Dievas ir siūloma ontologinė nirvana, kaip susitikimo vieta regimos plotmės gyvam žmogui su negyvos plotmės mirusiu Dievu?

Maceina prieštarauja pats sau, kai sako, kad Dievas, sukūręs pasaulį iš nebūties, pasitraukė iš pasaulio, palikdamas jį savarankišku, autonomine tikrove ir tuo pačiu pripažindamas, kad Nojaus laikais Dievas veikęs per gamtą, o Abraomo laikais per istoriją ir kultūrą. Kristus, atėjęs į pasaulį, nepakeitė nei gamtos, nei žmogaus prigimtės, todėl negalėjo nutraukti ir tų santykių su pasauliu, o tik juos sustiprinti ir patobulinti.

Keistai skamba ir tie argumentai, kai tvirtinama, kad pasaulis turi savo dėsnius, savo gėrį ir savo tiesą. Mokslas mums kas kartą vis daugiau atskleidžia įvairių dėsnių, kurių dėka pasaulis egzistuoja. Žmogus,

juos pažinęs, gali jais pasinaudoti savo kūryboje, bet kad pasaulis pats per save būtų juos išgijęs ar susikūręs, tai negalimas dalykas, nes tada pasaulis būtų pats sau Dievas, iš nieko save sukūręs. Tai prieštarauja logikai ir sveikam protui.

Tą pat tenka pasakyti apie gėrį ir blogį. Gamta nežino nei gėrio, nei blogio. Tai pažįsta tik žmogus. Gėrį ir blogį žmogus pažino ne iš gamtos, o nepaklausęs Dievo įsakymo. Dievas, sukūręs žmogų, pasakė: esi žemės viešpats, daryk ką nori; esi laisvas, valdyk žemę ir visa, kas joje yra, tik nedaryk blogo, nes blogis yra destruktivus šio pasaulio elementas ir tave jis sunaikins. Žmogus, būdamas laisvas, Dievo įsakymo nepaklausė ir pateko į pikto spąstus. Jei neturėtume sąžinės ir Dievo duotų įsakymų, vargu ar atskirtume, kas yra gera ir kas bloga. Be to, kažin ar nesusinaikintume patys savęs. Taigi gėrio ir blogio pažinimo vaisiaus istorija yra logiška ir visai patikima. Kitokio paaiškinimo neturime, tai kodėl šia tiesa turėtume abejoti ar ją atmesti?

Kas yra tiesa? Žmogus dėl savo ribotumo negali kaip reikiant suprasti tiesos ir net negali atsakyti, kas ji yra. Perdaug skirtingi šio klausimo atsakymai rodo, kad žmogus nėra pakankamai pajėgus ją suprasti. Metafizinė tiesa yra už šio pasaulio ribų, todėl sakyti, kad pasaulis turi savo tiesą, galima tik tam tikra siaura prasme.

Maceina nemato, kad pasaulio dėsniai, gėris, tiesa yra Dievo sukurti įstatymai pasauliui: medžiagai, gamtai ir žmogui. *Tebūnie fiat* yra tas įstatymas, su kuriuo Dievas sukūrė, palaiko ir atbaigs pasaulį, nes Kūrėjas negali atitrūkti nuo kūrinio. Maceina šiam regimam pasauliui neteikia jokios reikšmės, nes "kosmologinio pasaulio plotmė kaip šio savarankiškumo išraiška ir jo vykdymo sritis yra kintanti, sujukusi, bloga ir net demoniška" (98 psl.). Atrodo, kad atitrūkusiam pasauliui Dievas neskiria jokio dėmesio ir, kartą jį sukūręs, daugiau juo nebesirūpina.

Ta mintimi vadovaudamasis, Maceina ją papildo: "Kūrimas iš nebūties nereikalauja jokios pirminės medžiagos ir jokios idėjos,

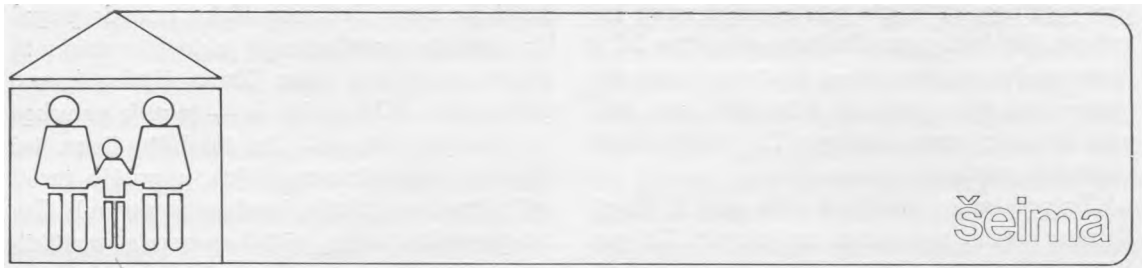
todėl jis nėra žiedimas iš ko nors ir pagal ką nors; jis nereikalauja jokio srovenimo iš Absoliuto, todėl nėra Dievo *ištaka* (mano pabraukta, A.M.) arba Jo – tegu ir sunykęs – tęsinys" (94 psl.). Jei tai būtų tiesa, tai Dievas, neturėdamas idėjos, negalėjo turėti nei plano, nei tikslo, kurdamas pasaulį. Tada pasaulis turėtų būti beprasmis, atsitiktinis, ir kam jis toks būtų reikalingas? Tada toks Dievo pasaulis, sukurtas iš nebūties, skristų į nežinią ir, kaip beprasmis, sudužtų. Betgi sudužusį pasaulį Dievas turės teisti, ar ne? Gyvų ir prisikėlusių mirusiųjų žmonių laukia Dievo teismas. Ir už ką Dievas galėtų juos teisti? Dievas gali tik tada teisti, jei Jis yra šio pasaulio valdovas ir jei žmonės yra nusikaltę Jo įstatymams bei dėsniams.

Maceina šioje savo knygoje atskleidžia didelius krikščionybės negalavimus ir sąmyšį. Ir kaip kitaip galėtų būti, kai tos krikščionybės teologai, persisunkę nauja mokslo dvasia, nedrįsta remtis Biblija, o gaudo idėjas iš oro ir jomis stengiasi įrodyti tai, kas nėra įrodoma.

Teilhardas pirmasis parodė krikščionybei naują kelią, kuris šiuo metu labiausiai Bažnyčiai reikalingas, todėl suprantamas jo populiarumas ir pasisekimas. Deja, Maceina kaltina jį nuklydus nuo tradicinių krikščioniškųjų tiesų. Tik laikas parodys, į kurią pusę Bažnyčia pakryps.

Daugelis ir mūsų lietuvių mokslininkų yra evoliucijos mokslo tiesas priėmę. Čia ypač verta prisiminti prof. Pr. Dovydaitį. Neturėdamas po ranka jo raštų, remiuosi dr. Juozo Girniaus privačiu man rašytu laišku (1976.VI.16), kuriame jis rašo: "Prof. Pr. Dovydaitis jau 1910 m., dar negirdėjęs Teilhardo, aiškiai formulavo, kad evoliucija gali būti "teistiška ir ateistiška", atseit, vienaip ar kitaip interpretuojama. Todėl jis, Dovydaitis, ir laikėsi evoliucijos teorijos".

Kodėl mums svarbu laikytis evoliucijos teorijos? Visų pirma, kad turime būti atviri tiesai, turime tiesą mylėti ir kad to reikalauja laiko dvasia. Prarandame labai daug katalikiško jaunimo, kai mokslo tiesos ir tikėjimo tiesos išsiskiria. Tikėjimas negali at-

Tėvai, vaikai ir mokytojai

Nijolė Jankutė

Tėvai, vaikai ir mokytojai, sudaro pagrindinį trikampį, ant kurio stovi visas mūsų lietuviškas švietimas išeivijoje, todėl ir įdomu paanalizuoti jo kraštines: kaip jos tvirtos, patvarios, ar išlaikančios, ar išliekančios.

Pati būdama motina, pradėsiu nuo tėvų, lietuviškojo trikampio pagrindinės kraštinės. Nuo jos tvirtumo dalinai priklauso ir mūsų išeivijos tautinis susipratimas. Sakau, dalinai, nes netikiu tuo populiariu mitu, jog lietuviškumui pasišventę tėvai išaugina tokius pat vaikus. O jei vaikai lietuviškumu nesi-

domi ar sukuria mišrias šeimas, tai reiškia, kad "prasti" lietuviai buvo tėvai ir blogai augino. Kaip dažnai mūsų visuomenė suverčia panašias kaltes tėvams, lyg atpirkimo ožiui, ir dedasi radusi teisingą atsakymą į nutautusio jaunuolio klausimą. O kad būtų taip lengva surasti gyvenimo klaidų kaltininkus!

Tiesa, šeimoje, kurioj lietuviškumas yra kasdienė duona ir druska, vaikui išaugti lietuviškai galvojančiu bei jaučiančiu žmogui yra nepalyginamai daugiau galimybių, negu šeimoje, kuri yra lietuviška tik iš pavardės. Tačiau neretai ir tokiose lietuviškos tvirtovės vienas sūnus kratosi savo kilmės bei su ja susijusių pareigų, atsakomybių, o kitas – džiugina mūsų bendruomenę savo lietuviška veikla; arba – viena dukterė išteka už svetimtaučio, kad kuo toliau atsitrauktų nuo "įkryėjusio" lietuviškumo, kai tuo tarpu antroji su jaunatvišku entuziazmu įsijungia į lietuvių visuomenės darbus. O kartais pasitaiko ir taip, kad labai minimalaus lietuviškumo tėvų vaikai, pasiekę studento amžių, pradeda domėtis savo kilme ir, beieškodami tų šaknų, suranda gyvenimo dalį, kurios tėvai per apsileidimą ar nenorą nebuvo parodę.

Šitokie "likimo pokštai" atsitinka, ir todėl, man rodos, neteisinga kaltinti tėvus, taip sakant, "nevykusiais" vaikais arba garbinti juos už tuos "pavykusius". Kiekvienas vaikas yra individas su įvairiausiom charakterio kreivėmis ir netikėčiausia emocijų skale. Vienam tėvai autoritetas, kitam – ne. Vieną tėvų lietuviškumas domina ir ver-

silikti nuo mokslo, jis turi eiti mokslo priešakyje ir jam rodyti kelią. Mes galime ir turime įrodyti, kad Apreiškimas, duotas daugiau kaip prieš 3000 metų, kalba apie evoliucinį pasaulio sukūrimą, tik žmonės to negalėjo suprasti, kol mokslas jo neatskleidė. Jei mūsų tikėjimas neis mokslo priešakyje, jis bus pasmerktas sunykti į nereikšmingą siaurų religininkų bendruomenę, neturinčią jokios įtakos pasaulio pažangai ir kultūrai.

Redakcijos pastaba. Spausdiname šį straipsnį, manydami, kad teistinė evoliucija yra beveik visuotinai priimta šių dienų mokslo ir teologų doktrina. Taip pat norime parodyti, kaip gali kelti mintis suprasti ir interpretuoti net aukštuosius mokslus baigę žmonės, jeigu mūsų rašomuose veikaluose nėra pakankamai aiškiai ir paprastai nagrinėjami kai kurie painesni filosofiniai bei teologiniai klausimai.

čia galvoti, kitą — atstumia, verčia elgtis priešingai. Vieno aplinkos idėjinė-moralinė menkystė nepatraukia, kitą — patraukia. Ir tokių priešingybių galima surašyti ištisas eiles.

Realiai žiūrint į kiekvieną jaunuolį, kaip į individą, kurio charakteris ir visa asmens sudėtis dažnai smarkiai skiriasi nuo tėvų, galime labiau suprasti, kodėl vieniems tėvams pavyksta išauklėti lietuvišką šeimą, kitiems — ne. Žinoma, kalbu apie tėvus, kurie lietuviškam auklėjimui padeda didesnes ar mažesnes pastangas. O prie tų pastangų priklauso lituanistinė mokykla.

Tėvai, kurie gyvendami toli nuo lietuvių centrų, sugeba pastoviai ilgus metus vaikus vežioti į šeštadieninę mokyklą, su dėmesiu sekti vaikų progresą, dalyvauti mokyklą remiančioje veikloje ir kooperuoti su mokytojais, be abejo, yra ypatingi žmonės, mūsų absoliučiai užsiangažavusi mažuma, mūsų kultūrinė kokybė, kuri yra svarbesnė už kiekybę. Tikėkim, kad mokame tokias pastangas tinkamai įvertinti ir kad likimas neiškrės nė vieno pikto pokšto, ateityje nuvesdamas tokių tėvų vaikus mūsų kultūrai ir mūsų aspiracijoms priešingais keliais.

Kita dalis tėvų, lietuvių išeivijos diduma, gerų norų ir lietuviškos širdies žmonės, tačiau gyvenimo reikalų ir rūpesčių užgožti, kaip ta šventraščio sėkla tarp piktžolių, neneša didelio vaisiaus.

Į šių tėvų kaltes galima įskaiciuoti ne visada atkreiptą dėmesį, kaip vaikai paruošia lit. mokyklos darbus; nenuolatinį kooperavimą su mokytojais; karts nuo karto žvilgsnį pro pirštus į vaiko praleistus šeštadienius, vasaros darbus ar nedalyvavimą mokyklos renginiuose. Deja, visa tai žmogiška. Kažin ar yra kas iš mūsų tėvų taip "nenusidėjęs", kad galėtų mesti akmenį? Gyvenimo rutina apneša rūdimis daugelį idealistiškų širdžių, bet kol dedamos pastangos tas rūdis nušveisti, tol širdys plaks.

Yra dar viena tėvų kategorija. Tai tie, kurie lituanistinę mokyklą traktuoja, kaip vaikų dabojimo įstaigą. Nuvežei ir palikai patikimaj priežiūroj. Ką sūnelis ar dukrelė ten daro, nesvarbu. Tačiau gi namie — lais-

vos rankos apsipirkimui, apsiruošimui, pasisvečiavimui. Tokią tėvų pažiūrą į liet. mokyklą vaikas puikiai supranta ir, žinoma, elgiasi atitinkamai. Iš jo nėra ko tikėtis namų darbų ar aktyvesnio dalyvavimo klaseje.

Populiarioji liaudies išmintis sako, kad obuolys nuo obels netoli rieda. Bet, matant gyvenamojo laiko pavyzdžius, ima noras su ta išmintimi pasiginčyt. Nes tie obuoliai kartais labai toli nurieda ir pageidautina, ir nepageidautina kryptim.

Man rodos, kad čia tėvai neretai klysta, tikėdamiesi vaikuose matyti savo geriausiųjų savybių arba svajonių išsikūnijimą. Gal būt, prie tos klaidos prisideda ir mokytojai, laukdami iš mokinio darbštumo, uolumo ar gabumo, nes jis ar ji "tokių šaunių, tokių susipratusių lietuvių vaikas"...

Deja, tas vaikas yra atskiras individas, o ne tėvų ar mokytojų troškimų veidrodis. Ir vieniems, ir kitiems skaudu apsigilti, kada tas jaunas žmogus, iš kurio tiek buvo tikėtasi, nueina ne tais keliais. Gal buvo per daug tikėtasi, gal buvo per daug svajota? Gal per mažai parodyta to norimo kelio kryptis? O gal viskas buvo padaryta, bet be rezultatų? Tai klausimai, kurie kankina ne vienus tėvus ir kurių skaudumą tik tėvai gali suprasti.

Tuo tarpu vaikai, tartum jautrūs barometrai, puikiai nujaučia vieną pagrindinį dalyką, būtent, kaip svarbus yra lietuviškumas tėvams. O tai apima visą kasdieninio gyvenimo skalę — ir kalbą, ir spaudą, ir liet. kultūrinių renginių lankymą bei rėmimą, o ypač pastangas, nukreiptas į lietuviškąją švietimą. Visa, kas tėvų leidžiama pro pirštus, pro pirštus bus leidžiama ir vaikų. Šiuo atveju "obuoliai tikrai neriebės toli nuo obelių".

Gyvenant idėjinio ir moralinio nuosmukio laikais, yra ir taip 24 val. darbas rūpestingiems tėvams, norintiems šeimą išauginti pilnaverčiais žmonėmis, nekalbant jau apie specifines tautinio išlikimo pastangas. Jaunuolio akimis žiūrint, tos pastangos atrodo pertemptos. Jis dažnai jų nepajėgia įvertinti, prieš jas vienokiu ar kitokiu būdu

sukyla. (Nenoras lankyti šeštad. mokyklą, ruoš pamokas, perskaityt lietuvišką knygą).

Nestebėtina, kad tėvai ir mokytojai, ypač vyresnieji, sueina į nuolatinis konfliktus su jaunimu. Išaugę ir subrendę skirtingoj moralinėj-idėjinėj atmosferoj, perėję sunkią gyvenimo mokyklą ir neabejodami pasirinktomis vertybėmis, jie nebeįstengia šaltai, objektyviai žiūrėti į šioms dienoms madingą, vadinamąjį jaunimo savę ieškojimą, o ypač į abejojimus tautine priklausomybe ir lietuviško švietimo reikalingumu.

Aplamai, tėvų ir mokytojų pažiūros į jaunimą susiklosto dviem plotmėm, kurios abi, deja, nėra realistiškos. Tai arba nepasitikėjimas jaunimu, pesimizmas dėl nutautimo, vertybių paneigimo, arba perdėtas optimizmas jaunuoliui, nors ir sraigės žingsniu pajudėjęs lietuviškumo kelyje.

"Jonukas nesudeda lietuviško sakinio, bet lanko šeštadienį. Valio! Birutė kartais dalyvauja sueigose (kai netingi). Puiku! Veikli mergaitė! Petras neperskaitė nė vienos lietuviškos knygos, bet kažkaip baigė lietuvišką mokyklą. Tai gerai! Lietuviškas berniukas!" Ir kiti panašūs džiūgavimai be pagrindo.

Iš tikrųjų, realybė yra visai kitokia. Tą faktą geriausiai supranta pats jaunimas. Retas iš jų yra toks nepatikimas ir bevertis, kaip pesimistiški suaugėliai nudejuoja; retas taip pat ir toks patriotas-lituanistas, kokį tėvai ar mokytojai norėtų matyti.

Šių dienų vaikai didesni realistai, negu mes buvome savo jaunystėj. Į visus klausimus jie reikalauja tikslų atsakymų, mažai tesvajoja ir į viską žiūri kritiškais akimis. Šis jaunatviškas realizmas turi ir teigiamybių, ir neigiamybių. Iš jo plaukiantis kritiškumas bei savo nuomonės susidarymas, žinoma, yra teigiamieji aspektai. Tačiau ankstyvas pragmatizmas sudaro pavojų visam gyvenimui prarast idealizmo žiežirbas, fantazijos sparnus, dvasinius polėkius. O be jų žmogus – tik į pojūčių rėmus išpraustas tikslus ir ciniškas manekenas.

Tačiau tokie mūsų jaunimo pasireiškimai, kaip pvz. "Kronikos" skaitymas anglų

kalba prie Čikagos katedros, kaip amerikiečių universitetų supažindinimas su Lietuvos kovotojais ir kankiniais už žmogaus teises bei tikėjimą, kaip aktyvus dalyvavimas lietuvių organizacijose, Lietuvių Bendruomenėj, rodo, kad yra jaunuolių, kurie sugeba gyvenimo realybę perleisti per idealizmo prizmę: kurie ne tik jaučia žmogiškųjų vertybių kainą ir svarbą, bet moka jas tinkamu laiku, tinkamais būdais parodyti pragmatiškai aplinkai ir atkreipti jos dėmesį. Tokie jaunuoliai, žinoma, neišaugo be pavyzdžio ir paskatinimo. Pavyzdį jiems rodė tomis vertybėmis tikintys tėvai ir mokytojai.

Mokytojai – trečioji liet. auklėjimo trikampio kraštinė – tur būt, labiausiai nevertinama, bet laikanti didelį ir sunkų švietimo krūvį. Kad iš viso turime dar tiek žmonių, mokytojaujančių šeštadienio mokyklose, yra įdomus tautinės ištikimybės bei atsakomybės fenomenas. Kadangi nei materialinis uždarbis, nei koks nors prestižas, nei valstybinė ar visuomeninė prievarta liet. mokyklos mokytojo darbe nefigūruoja, lieka dvasinės savybės, kurios žmogų po darbo savaitės traukia ne į užtarnautą poilsį, bet į gana įtemptas, varginančias ir dažnai nuviliančias šeštad. mokyklos valandas. Tai tautinė ištikimybė ir pedagoginė gyslėlė.

Mokytojas, kuris apdovanotas ne tik stipriu tautinės ištikimybės jausmu, bet ir pedagogo talentu, yra tikra dovana šeštad. mokyklai, nes jis labiausiai gali "prieiti" prie savo mokinių ir daugiausia jiems duoti.

Šių dienų jaunuolį suprasti ir įgyti jo pasitikėjimą nėra lengva. Ne tėvai ir ne mokytojai daro jam didžiausią įtaką, bet gyvenamoji aplinka ir draugai. Norint tą faktą paneigti, reikėtų būti tikru naivuoliu. O dabartinių didmiesčių aplinka, pabrėžianti gyvulinį pradą, paneigianti bet kokią autoritetą, slopinanti bet kokią atsakomybės jausmą ir visokiomis priemonėmis skelbianči parazitinę filosofiją (daryk, ką nori, ir gyvenk iš kito darbo vaisių), yra radikaliai priešinga kiekvienai žmogiškos savivarbos

Lituanistikos seminaras jaunimui

Juozas Vaišnys, S.J.

Šiais metais Pasaulio Lietuvių Jaunimo sąjungos Ryšių Centras jau trečią kartą suruošė lituanistinių studijų stovyklą arba kursus jaunimui. Dabar yra linkstama šiuos kursus vadinti Lituanistikos seminaru jaunimui. Pirmasis seminaras buvo 1974 m. Beaumont skautų stovyklavietėje, netoli Clevelando. 1975 m. prof. J. Cadzow pasirūpino, kad Kent State universitetas šių seminarų studentams duotų kreditus, jeigu jie to nori ir sumoka atitinkamą mokestį. Tad antrasis seminaras buvo suruoštas netoli Kent State universiteto gražuose ir patogiuose jėzuitų

rekolekcijų namuose. Ten įvyko ir trečiasis seminaras šių metų vasarą.

Šiais metais buvo 31 studentas, kuriems lietuvių kalbą, literatūrą ir istoriją dėstė šeši lektoriai: mokyt. Stasys Barzdukas, prof. Antanas Klimas, prof. Ilona Maziliauskienė, prof. Benediktas Mačiuka, prof. Rimvydas Šilbajoris ir kun. Juozas Vaišnys, S.J.

Šie seminarai ir lektorius, ir studentus labiausiai stebina tuo, kad čia niekad neteko girdėti studentus tarp savęs kalbantis angliškai. Taip pat buvo nuostabus ir studentų susidomėjimas dėstomais dalykais.

ir gėrio principais besivadovaujančiai šeimai, tuo labiau lietuviškai šeimai.

Taigi per tas trumpas šeštadienių valandas mokytojui padaryt pastovesnės įtakos lietuviškumo ir kilnaus žmogiškumo srityse yra nepaprastai sunku. Ypač kai atsiranda tėvų, reikalaujančių vaikui įkvėpti tai, kas namuose neapraktikuojama.

Tačiau viską šalta ir realiai apsvarsčius – mokytojų trūkumą, nepakankamą pasirušimą, svetimos kultūros milžinišką, dažnai neigiamą įtaką jaunimui, per trumpą mokytojo-mokinio bendravimo laiką – reikia vis dėlto maloniai nustebti, kad lituanistinės mokyklos išaugina nemažai lietuviškai veiklai užsiangažavusių jaunuolių. Pvz. mūsų jaunieji mokytojai, organizacijų vadovai, visuomenininkai. Žodžiu, yra kažkas toje, anot jaunimo, "įkyrėjusioje šeštadieninėje", kas palieka ženklą širdyje. Todėl nereikėtų žiūrėti į liet. mokyklas pesimistiškai.

Pesimizmo šioje srityje iš mūsų labai pagaidauja ir Lietuvos okupantas. Mūsų nutautimas ir liet. mokyklų "mizerija" nuolat linksniuojama Lietuvos spaudoje. Lygiai taip pat žalingas ir nepagrįstas, naivus optimizmas, kada mokinių skaičius pasidaro svarbesnis už jų lituanistines žinias; kada mokykliniai renginiai nustelbia klasės darbą ar pusėtiną diktanto parašymą laikomas lietuvių kalbos mokėjimu.

Bet apie tai reikėtų kalbėti atskira tema. Kasmetinės mokytojų savaitės tam ir rengiamos, kad keltų ir nagrinėtų liet. mokyklų problemas, pradedant vadovėliais, baigiant programų pertvarkymu.

Lietuviškasis tėvų - vaikų - mokytojų trikampis nėra didelis. Negailestingam laikui bėgant, gal jis paliks tik trikampukas, bet jeigu jo kokybė bus gera ir užgrūdinta, jis pateisins savo buvimą laisvajame pasaulyje.

Kai kurie kursai buvo privalomi, kitus buvo galima laisvai pasirinkti. Daugiausia studentai pasirinkdavo 6-7 paskaitas per dieną, bet buvo tokių, kurie klausė net 9 paskaitų. Aišku, visa diena buvo užimta, laisvo laiko beveik nebuvo, tad, norint atlikti užduotus darbus, kartais reikėdavo sėdėti prie knygos ir sąsiuvinio iki 3 val. ryto. Ir jie, visai nesiskųsdami, mielai sėdėdavo.

Taip intensyviai dirbant, po poros savaitių buvo galima pastebėti aiškią pažangą. Čia buvo keli studentai, kurie yra lankę lietuvių kalbos kursus Vilniuje. Jie visi pareiškė, kad ten buvo malonu susitikti su įvairiais žmonėmis, aplankyti įdomias vietas, bet ten per šešias savaites daug mažiau išmoko, negu čia per dvi.

Šiais metais studentams buvo duota tema įvertinti ir pakritikuoti šį lituanistikos seminarą. Čia pateiksime kai kurias ištraukas iš jų rašinių. Gal išsamiausiai šį darbą atliko studentė Jūratė Pažėraitė, iš Los Angeles. Beveik ištisai išspausdinsime jos rašinį, o paskui pridėsime ir kitų studentų charakteringesnius pasisakymus.

* * *

JURATĖ PAŽĖRAITĖ:

Lituanistinėje stovykloje dalyvauju pirmą kartą. Iš Los Angeles atvykau labai rimtai nusiteikusi. Pirmiausia norėjau patobulinti savo lietuvių kalbą – praplėsti žodyną ir patikslinti kirčiavimą. Mane domino pokario istorijos kursas. Apysakos (novelės) kursui buvau užsiregistravusi tik dėl to, kad patenkinčiau literatūros reikalavimą, nes vienas kursas iš literatūros buvo būtinas. Lankydama kursus, gavau daug daugiau, negu tikėjausi.

Kirčių moksle laukiau pavienių žodžių kirčiavimo taisyčių, o buvau supažindinta su sistemingu mokslu. Labai vertinu mums padovanotą Laigonaitės "Lietuvių kalbos kirčiavimo" knygos kopiją, įvairius padalus ir užduotus pratimus, kurių, mano nuomone, galėjo būti ir daugiau. Mielai prisiminsiu prof. A. Klimo nuolatinis juokus, kuriais jis pakėlė sausoje klasėje nuotaiką.

Maniau, kad rašybos klasėje turėsiu pa-

ti daugiau rašyti.. Bet gal 10 dienų kurse dažnesni rašiniai studentams būtų buvusi per sunki našta. Klasėje nagrinėjami sakiniai buvo kun. Vaišnio labai gerai parinkti. Dažnai pasitaikančių klaidų praktiškas nagrinėjimas mane daug pamokė. Gal daug daugiau, negu būtų pamokęs mano pačios sukurtų sakinių taisyimas. Išdalintas kun. Vaišnio redaguojamų "Laiškų lietuviams" kalbos skyriaus padalas buvo tikra staigmena ir mano senų norų išsipildymas. Geros rodyklės dėka, galėsiu juo dažnai naudotis, daug pasimokyti ir žinoti, kur ieškoti atsakymų į kilusius neaiškumus.

Mano nuomone, žodžių darybos kursas galėjo būti labiau sutrauktas. Trumpame stovyklos laikotarpyje šios klasės tempas buvo labai lėtas. Vis dėlto teko šiek tiek susipažinti su žodžių darybos mokslu. Dr. Klimas šį kursą praturtino savo gausiais žodžių kilmės pavyzdžiais.

Dr. Mačiukos dėstomuose Lietuvos nepriklausomybės ir pokario istorijos kursuose susidariau gerą tų laikotarpių vaizdą. Profesoriaus objektyvumas ir paminėtų faktų interpretavimas išskyrė jo dėstomus kursus iš bet kokių kitų Lietuvos istorijos kursų, kuriuos buvau mokykloje išklausiusi. Neįtikėtinau daug išmokau apie tą laikotarpį, nes pirmiau apie visa tai buvau girdėjusi tik iš siauros, emocinės pusės. Dr. Mačiukos šaltas objektyvumas ir buvusių gerybių bei blogybių apnuoginimas mano tėvynės meilės ne griovė, kaip kai kurie galėtų manyti, bet informavo apie to laiko tikrovę. Tai pažindama, galiu geriau įvertinti krašto kūrimosi pastangas bei laimėjimus ir efektingiau analizuoti Sovietų Sąjungos teigimus ir faktų iškraipymus apie Lietuvą.

Nors apysakos kursui užsirašiau tik dėl to, kad reikėjo imti vieną kursą iš literatūros, bet esu juo labai patenkinta. Susipažinau su daugelio novelistų kūryba. Gabios dr. Maziliauskienės vedama, išmokau, kaip reikia tas noveles skaityti, kad suprasčiau, ką autorius iš tikrųjų norėjo pasakyti. Anksčiau to nemokėjau. Man labai patiko, kad profesorė leido patiems studentams diskutuoti, perskaičius kurią nors novelę. Dabar

esu labai susidomėjusi novelių skaitymu.

Patalpos, kuriose gyvenome, buvo idealios – nuošalūs rekolekčių namai su atskirais kambariukais ir visais patogumais. Labai patiko, kad visi lektoriai buvo prieinami, kad kartu prie valgomųjų stalų galėdavome su jais draugiškai pasikalbėti ir geriau susipažinti. Vakarinės programos buvo įdomios ir naudingos, tik, deja, jaučiu, kad stovykloje trūko laiko. Po programos norėjosi dar su kitais pabendrauti, padiskutuoti, bet tuoj reikėjo eit gulti, kad galėtum išsimiegoti. Namų darbams buvo labai maža laiko. Studentams, kurie ėmė mažiau kursų, žinoma, to laiko buvo daugiau.

Aplamai, stovykla esu labai patenkinta. Užsiregistravau daug iš jos tikėdamasi, o iš tikrųjų gavau daug daugiau. Visi lektoriai ligi vieno buvo savo sričių specialistai ir labai geri mokytojai. Jaučiu labai didelę privilegiją, kad galėjau būti tokių žymių žmonių mokoma. Nors stovyklos laikotarpis buvo gana trumpas, bet kadangi kursai buvo labai kondensuoti, tai labai daug išmokau. Buvo tikrai verta į juos važiuoti. Jeigu gyvenimo sąlygos leis, planuoju ir kitais metais juose dalyvauti.

RŪTA NAINYTĖ-SUŠINSKIENĖ:

Šių metų lituanistinė stovykla labai smagi. Atrodo, kad ir studentai, ir lektoriai labai patenkinti. Iš čia išvažiuosime gavę labai daug žinių. Stovyklos dvasia yra rimta, bet ir draugiška. Malonu matyti, kaip keli studentai drauge ruošia pamokas, juokauja. O dar maloniau, kai ir lektoriai prie to prisideda.

Gal būtų galima šią stovyklą pagerinti, įvedant naujų dėstomų dalykų: tautodailės, išeivijos istorijos ir t.t. Mes čia, Amerikoje, turime daug talentingų žmonių – turime jais pasinaudoti.

EMILIJA PAKŠTAITĖ:

Šių kursų esmę reikėtų stengtis rišti su filosofiniais, sociologiniais ir net gal ideologiniais klausimais. Jeigu grįžtume namo vien tik su žinių kraičiu, tai manyčiau, kad stovykla nebuvo sėkminga. Visoje mūsų išeivijoje, taigi ir šiuose kursuose, galima pa-

justi kūrybingumo stoką. Reikėtų tą kūrybingumą ugdyti. Reikėtų daugiau dėmesio kreipti į žodinę išraišką, nesvarbu ar tai būtų proza, poezija, dailusis skaitymas, debatai, simpoziumai ir pan. Jeigu mes nesugebėsime kultūros kurti, tai nesugebėsime nė ja naudotis.

LINAS RIMKUS:

Šių metų stovykla skiriasi nuo praėjusiųjų metų kai kuriais atžvilgiais: yra daugiau kursantų ir daugiau "veteranų". Ši padėtis sukelia tam tikrų "socialinių" problemų – susidaro dvi klasės. Viena klasė yra visiškai įsijungusi į stovyklos dvasią, o kita – lyg žiūri iš lauko į vidų. Tad kursantų skaičių reikėtų apriboti: nebent turėtume daugiau ir lektorių.

Ne visais dėstymo metodais esu patenkintas: vieni gal per daug paviršutiniški, kiti – nepraktiški. Kai kurie studentai norėtų labiau gilintis į kurią nors vieną sritį. Rašyboje ir linksnių moksle reikėtų daugiau pratimų.

EGLĖ JUODVALKYTĖ:

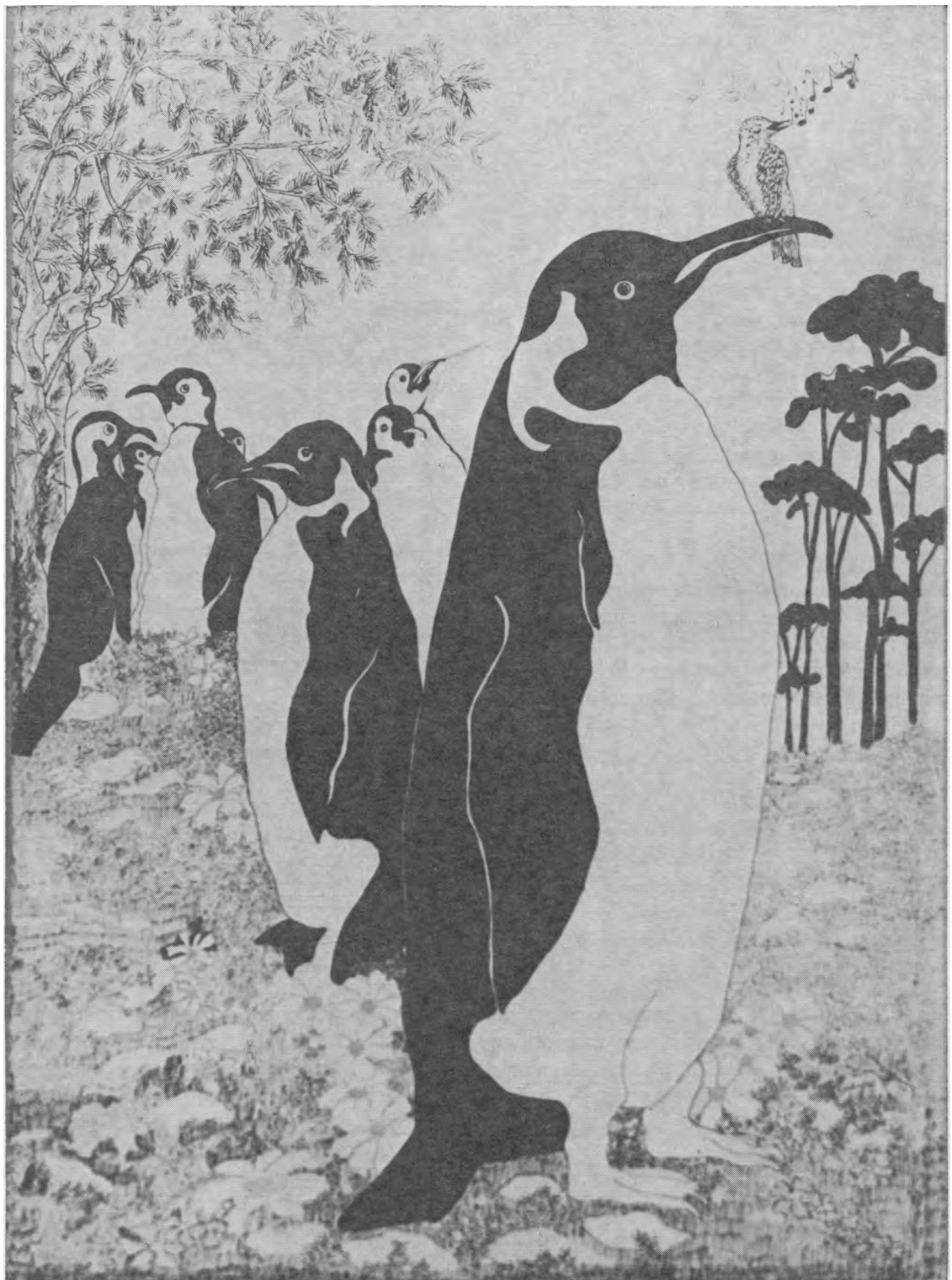
Visur trūksta laiko. Jo beveik nėra pasikalbėti su profesoriais rūpimais klausimais. Pageidaučiau daugiau siauresnės srities kursų bei seminarų, ypač literatūros ir istorijos srityse. Dar norėčiau pabrėžti, kad organizatoriai turėtų bijoti didesnio kursantų skaičiaus, kaip velnias šventinto vandens.

NORA SPURGYTĖ:

Šie kursai man turi nepaprastai didelės reikšmės. Visos pamokos labai įdomios ir suprantamai dėstomos. Kalbos pamokos pagrįstos nagrinėjimu ir pataisymu svarbių, dažnai vartojamų žodžių bei sintaksės klaidų. Literatūros ir istorijos pamokos išsiskiria nuo mano ankstesnių lituanistinių mokslų tiksliau, atviru žvilgsniu į lietuviškąją kultūros raidą. Vienintelis mano apgailestavimas – tai laiko trūkumas. Siūlyčiau šių kursų programą plėsti ir, gal būt, ateityje juos prailginti.

VIKTORAS NAKAS:

Jeigu reikėtų kokiam nors stovykloje nedalyvavusiam draugui papasakoti, kas šio-

L. Laukaitienė

Pingvinai

L. Laukaitienė

Pirmas pasimatymas

je stovykloje man paliko didžiausią išpūdį, tai paminėčiau pirmoje vietoje kursų lygį ir "neorganizuotą tvarką". Nesu buvęs jokioje kitoje lietuvių stovykloje, kur dėstomoji medžiaga ir apilai visa programa būtų tokio aukšto lygio. Taip pat nesu dalyvavęs tokioje stovykloje, kur dalyvavimas programoje būtų visiškai savanoriškas ir valdžios "ranka" taip mažai jaučiama, o vis dėlto visur pastebima didžiausia tvarka.

RASA MILUKAITĖ:

Į stovyklą reikėtų priimti tik tuos, kurie jau lanko universitetus. Gimnazijos moksleiviai dar nėra pakankamai subrendę ir neįpratę savarankiškai dirbti. Kartais lektoriai iš mūsų per daug tikisi. Bet reikia atsiminti, kad daugumas mūsų seniai mokėsi lietuvių kalbos. Si stovykla man labai daug padėjo. Tikiuosi kitais metais vėl atvažiuoti, jeigu sąlygos leis.

ALGIS MILVYDAS:

Gerai, kad yra galimybė lankyti visas paskaitas. Iš karto bijojau, kad mano galva neatlaikys, bet dabar susidariau nuomonę, kad yra įmanoma visur dalyvauti ir net suspėti atlikti namų darbus. Kursų sudėtis gera. Gerai, kad didžiausia laiko dalis skiriama lietuvių kalbai. Visų dalyvių nuotaika puiki, o bendravimas su tokių pasižventusių žmonių grupe – tai vienas malonumas. Tik gaila, kad šitokio lygio kursai nėra prieinami didesnei jaunimo grupei.

PAULIUS KURAS:

Kad stovykla pasiektų savo tikslą, reikia, kad visi dalyviai artimai susigyventų vienas su kitu. Tai pasiekti galima tik tada, jeigu bus mažesnis dalyvių skaičius. Tad siūlau, kad ateinančioje stovykloje jau pačioje pradžioje būtų stengiamasi visus artimiau sujungti, duoti progą visiems ir studentams, ir lektoriams susipažinti ir susidraugauti.

* * *

Tur būt, jau užteks cituoti įvairias mintis iš studentų rašinių, nes jos jau pradeda kartotis. Panašiai rašo ir kiti. Snaigė Valiūnaitė džiaugiasi, kad visi čia savanoriškai mokosi ir patys palaiko drausmę bei tvar-

ką. Gediminas Mažeika apgailestauja, kad stovykla per trumpa, norint labiau įsigilinti į dėstomus dalykus, o taip pat pabrėžia, kad labai svarbu visiems artimai susigyventi ir susidraugauti. Viena jauniausių kursų dalyvių Regina Vilkaitė sako, kad atvyko į šią stovyklą su baime. Iš karto viskas nepatiko, bet paskui apsiprato, su tvarka susigyveno ir jaučia, kad pasisėmė daug naudingų žinių. Kristina Sabalytė taip pat pabrėžia, jog visų artimas bendravimas yra labai svarbus, kad galėtume vieni kitų žiniomis pasinaudoti. Ji nenori, kad būtų didesnis kursantų skaičius, bet pageidautų ilgesnių kursų. Anelė Kaminskaitė džiaugiasi turėjusi progos atnaujinti lietuvių kalbos žinias ir sukelti iš naujo susidomėjimą lituanistiniais dalykais. Raimondas Lapas tikisi, kad redaktoriai, į kurių laikraščius jis rašys, pastebės šių kursų naudą. Būtų gražu, kad visi, panašiai kaip ir šiais kursais susižavėjusi Milda Lenkauskaitė, parvažiuotų į savo vietas, papasakotų ir savo draugams, kiek naudos ir džiaugsmo suteikia šios lituanistinės studijos ir nuoširdus vienu su kitais bent dviejų savaitių pabendravimas. Nė vienas nesigailėjo čia atvažiuojęs, bet beveik visi pasižadėjo, jei tik galės, ir vėl atvažiuoti.

Kur yra mūsų vidurinioji karta?

Rasa Lukosevičūtė

Praėjo jaunimo vasaros stovyklos; sugrįžo atostogautojai; moksleiviai ir studentai pradėjo naujuosius mokslo metus. Rudo, bet lietuviams pats veiklos pavasaris. Organizacijos planuoja skirtingus posėdžius, vyksta visokie susirinkimai, kad nustatytų metų veiklos planus.

Jaunas lietuvis, kuriam šalia mokslo teberūpi lietuvišką, jos išlaikymas ir bendra lietuviška veikla, stovi prieš kiekvienais metais besikartojantį klausimą: kaip suorganizuoti savo laiką, kad jo užtektų pasiruošti universitetinėms paskaitoms, visų metų egzaminams, dažniems posėdžiams.

susirinkimams, suvažiavimams, šventėms, minėjimams, baliams, laisvalaikiui ir t.t. Turint 62 savaites metuose, pajėgiant dirbti 30 valandų per dieną, lietuvis studentas lengvai surastų laiko mokslui, visokiai veiklai ir gal atliktų kelios valandos paprastam poilsui. Deja, šių "idealių" sąlygų nėra, o be to, visuomeniškų studentų mažiau kaip veiklos uždavinių. Mes kaip tik šio fakto kartais nesuvokiame. Tačiau jei trumpai pažvelgtume į jaunų veikėjų sąrašus, pamatytume, kad tie patys asmenys yra ateitininkų, skautų organizacijų vadovų eilėse, studentų ir jaunimo sąjungų valdybose, skirtingų klausimų komisijose, šeštadieninių mokyklų mokytojų sąrašuose, stovyklų bei suvažiavimų vadovybėse. Tam gali būti dvi priežastys: 1) studentas neranda laiko lietuviškiems klausimams; 2) "šitam dideliam būry nēr daug vadovų vidury".

Rimtai žvelgdami į šias dvi priežastis, randame tam tikrą jų pateisinimą. Visiems žinoma, kad universitetiniai reikalavimai yra labai griežti, ir studentas turi pašvęsti ilgas valandas, besiruošdamas savo būsimai profesijai. Dažnai, atėjus savaitgaliui, jaunuolis nori pasilsėti, ir jis rimtai apgalvos, ar jam verčiau nusileisti į koki prirūkytą rūšį posėdžiauti, ar maloniau išvažiuoti į kalnus paslidinėti? Tai gal labai savimeilis galvojimo būdas. Deja, šių laikų jaunimas nebėra toks, kuris vadovaujasi lietuviškos veiklos idealizmu; jaunimas nebėra toks, kuriam reikia būtinai susirinkti kas savaitgalį, kad pasikalbėtų sava suprantama kalba. Šių dienų jaunimas gyvena šiame krašte, ir jam jo gyvenama aplinka yra sava; dažnai jaunimas pirmiausia apsisprendžia, ar jis nori ir ar jam įdomu pažinti savo tėvų kultūros palikimą, ir tik tada nustato savo užsiangažavimo ribas.

Yra labai sunku tikėti, kad išeivijos lietuvių kilmės gyventojų skaičius netrukus pasieks milijoną, o atskirų miestų vadovus ir veikėjus visada galime suskaičiuoti ant rankų pirštų. Prieiname prie antrosios priežasties. Truputį pažvelkime, kas atsitinka, kai jaunas studentas pasireiškia kokioj nors lietuviškos veiklos srity. Visi yra nu-

stebė, kad atsirado toks drąsuolis, bet visi taip pat šoka ant šio asmens ir jį pasidalina tarp skirtingų organizacijų, darbų ir uždavinių (nekalbant apie mintis). Tokiu būdu jaunas žmogus, kurio amžius būna tarp 18 ir 25 metų, yra apkrautas nepaprastai svarbiom atsakomybėm, kurios jau nebesiribojamos vienoj srity, bet penkiose ar daugiau. Aišku, kad yra sunku ir groti akordeonu, ir mokyti dainų, ir ruošti balių, ar organizuoti minėjimą, ir užsiimti su religinio pobūdžio diskusiniu būreliu, ir t.t. O dar sunkiau surasti tokį gabų jaunuolį.

Norėdama pažvelgti į visuomeniško studento gana komplikuoatą gyvenimą ir mėgindama suprasti tam tikrą jaunimo pasyvumą, nepaneigiu fakto, kad mes, lietuvių kilmės jaunuoliai, kartais apsilaidžiame. Tačiau baigdama norėčiau iškelti keletą išvadų. Jeigu mes tikime, kad jaunimas yra tautos ateitis ir kad kada nors jam teks vadovauti ir tęsti visuomeninę veiklą, jis turi būti palaipsniui į šį darbą įtraukiamas. Staigia ir didele atsakomybe apkrautas jaunuolis dažnai padaro klaidų, nes neturi patyrimo. Kai jis yra kritikuojamas ir peikiamas, nusivilia ir atsikrato lietuviško darbo. Čia kyla klausimas, kodėl visą laiką tos atsakomybės yra kraunamos ant jaunų, nepatyrusių, vos į visuomeninę veiklą žengiančių jaunuolių-studentų? Ar nebūtų racionaliau ir visiems naudingiau, jei šiuos uždavinius pasidalintumėme? O tam yra tik viena išeitis: ieškoti, kur yra dingę mūsų studijas ir mokslus baigusieji? Kur yra mūsų vidurinioji karta?

* * *

RASA LUKOŠEVIČIŪTĖ gimusi Montrealyje 1956 m. birželio 6 d. Studijuoja socialinius mokslus Montrealio universitete. Yra baigusi Montrealio lituanistinę mokyklą ir lankiusi lituanistinį seminarą. 1972 m. dalyvavo Mokytojų savaitėje Dainavoje, o 1974 m. — jaunimo lituanistinėje stovykloje Beaumont, Ohio. Yra buvusi Montrealio moksleivių ateitininkų kuopos pirmininkė ir "Gintaro" ansamblio kanklininkė bei pranešėja. III Pasaulio lietuvių jaunimo kongreso

Rasa Lukoševičiūtė

D. Blauzdžiūnaitės nuotr.

metu atstovavo Kanadai ir prisidėjo prie kongreso informacinės tarnybos. Priklauso Lietuvių Skautų sąjungai ir Akademiniam skautų sąjungai, gavusi paskautininkės laipsnį, apvažinėjusi daugelį stovyklų, kur daugiausia yra buvusi laužavedė ir dainų mokytoja.

Šiuo metu mokytoja Montrealio Lituaništinėje mokykloje, yra Kanados Lietuvių Bendruomenės Montrealio apylinkės valdybos narė jaunimo reikalams ir Kanados Lietuvių Jaunimo sąjungos Tarybos narė. Vadovauja Montrealio skaučių draugovei. 1976 m. dalyvavo Kanados LB Kultūros komisijos suorganizuotose jaunųjų talentų varžybose ir laimėjo dailiojo skaitymo bei dainavimo pirmąsias vietas. 1976 m. vasarą Pasaulio LB ir Pasaulio Liet. Jaunimo sąjungos buvo pasiųsta į Argentiją ir Braziliją dirbti švietimo ir jaunimo organizavimosi srityse.

Šiais metais Rasa yra pakviesta į "Laiškų lietuviams" redakcinį kolektyvą rūpintis jaunimo skyriumi. Ji labai nuoširdžiai kvie-

čia visą lietuvių jaunimą bendradarbiauti ir talkininkauti.

Jos adresas: 479 Bourbonnais St., La Salle, Quebec, Canada, H8R 2Z2. Tel. (514) 366-1210.

- Federalinis teismas nusprendė, kad Georgetown universiteto potvarkis, kuriuo 60% stipendijų pirmamečiams, studijuojantiems teisę, turi būti skiriama mažumų studentams, nesiderina su konstitucija – diskriminacija prieš baltuosius.

- Dialogas tarp katalikų ir baptistų mokslininkų apie tų bažnyčių tarpusavio santykius įvyks lapkričio 3-5 d. Wake Forest universitete, Winston-Salem, N.C.

- Pasaulio varguomenei šelpti JAV katalikai 1976 m. gavėnioje surinko 5 mil. dol.

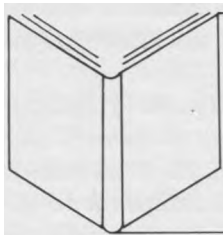
- Vietname, kaip praneša pabėgėliai, komunistų kalėjimuose gali būti net apie 250 kunigų, jų tarpe ir Saigono arkivyskupas Francis Nguye van Thau. Vyskupas Nguye van Mau ir Long Xuano vyskupas yra arba kalėjime, arba lageryje. Kun. Hong Quyen mirė kalėjime, nors buvo ten uždarytas visiškai sveikas. Į susirinkusius katalikus protestuoti dėl arkiv. Thau įkalinimo komunistai paleido šūvius.

- Vakarų Vokietijos katalikai organizuotai padės išsikurti iš Lenkijos atsikeliantiems 125.000 vokiečių kilmės žmonėms, kuriuos Lenkijos vyriausybė sutiko išleisti, gavusi labai lengvomis sąlygomis paskolą iš V. Vokietijos.

- JAV katalikai, padėdami nuo potvynių nukentėjusiems Meksikos gyventojams, pasiuntė 50 tonų pieno miltelių.

- Augsburgas vyskupas Stimpfle parašė laišką Sovietų vyriausybei, ragindamas atstatyti religinę ir politinę laisvę. Laišką pasiuntė per Sovietų pasiuntinybę Bonoje, ragindamas Maskvą įgyvendinti Helsinkų priimtus įsipareigojimus – pagerbti pagrindines žmogaus teises ir laisves.

- Kubos katalikų akcijos prezidentė Miriam Ortega, komunistų areštuota 1960 m., yra iš dalies paralyžiuota ir praranda regėjimą viena akimi dėl tortūrų kalėjime.

Naujas istorijos vadovėlis

Danutė Bruškytė

1972 m. pradžioje Lietuvos Bendruomenės Švietimo Taryba pakeitė Lietuvos istorijos programą aukštesniosioms lituanistinėms mokykloms. Anksčiau Lietuvos istorija buvo dėstoma vien chronologine tvarka, o dabar ji bus pateikiama paskiromis temomis. Kiekviena tema yra nagrinėjama per visą jos istorinę eigą; pvz. jei kalbama apie lietuvių tikybą, tai mokinsys sužino apie senąją pagoniškąją tikėjimą, katalikybės ir protestantizmo įvedimą į Lietuvą, krikščioniškos veiklos vystymąsi ir pagaliau apie rusų persekiojamus tikinčiuosius dabartinėje Lietuvoje.

Šios naujos programos įvykdymui reikėjo parašyti atitinkamą vadovėlį. Mokytojas Vincentas Liulevičius dėka jau yra išėjusios dvi "Lietuvių tautos ir valstybės istorijos" dalys penktai ir šeštai klasei, o trečioji dalis, skirta septintai klasei, pasirodė 1975 m. gale.

Trečioji "Lietuvių tautos ir valstybės istorijos" dalis susideda iš penkių skyrių, parašytų istorijos mokytojų ir studentų, apie Lietuvos santykius su kaimyninėmis valstybėmis. I skyrių ("Lietuvių santykiai su rusais") parašė Čikagos universiteto doktorantas Saulius Girnius, II skyrių ("Lietuvių santykiai su lenkais") – Cicero Aukštesniosios Lituanistinės mokyklos istorijos mokytoja Antanina Kliorienė ir Lemonto Aukštesniosios Lituanistinės mokyklos vedėjas Vytautas Kamantas, III skyrių ("Lietuvių santykiai su vokiečiais") – Čikagos Pedagoginio Lituanistikos Instituto istorijos lektorius Vincentas Liulevičius, IV skyrių ("Lietuvių

santykiai su švedais") – Lemonto Aukštesniosios Lituanistinės mokyklos istorijos mokytojas Antanas Dundzila ir V skyrių ("Kitos tautos Lietuvos valstybės sienose") – Illinois universiteto istorijos studentė Danuolė Kviklytė.

Vadovėlis iliustruotas 192 nuotraukomis, piešiniais ir schemomis, o pradžioje ir pabaigoje yra du spalvoti žemėlapiai. Be to, knygos gale yra ypatingai naudingas ir reikalingas šių dienų mokiniui žodynas, kuriame randame trumpus istorinių terminų paaiškinimus. Gale kiekvieno skyriaus yra pateikta skyriaus santrauka su klausimais ir uždaviniais.

Galima būtų sakyti, kad šis vadovėlis yra pritaikytas šių dienų lituanistinės mokyklos mokiniui. Vadovėlyje naudojama kalba turėtų būti mokinių lengvai suprantama, o žodynėlyje galima rasti daugumą sunkesnių terminų. Autoriai pateikia tik svarbesnius faktus bei datas ir neapkrauna mokinio įvairiausiais statutų ar sutarčių smulkesniais nuostatais. Daugybė iliustracijų mokiniui padeda geriau įsivaizduoti, kaip įvairūs valdovai atrodė, kaip žmonės rengėsi senovėje, kaip atrodė nepriklausomybės paskelbimo aktas. Kiekvieno skyriaus gale randami klausimai ir uždaviniai taip pat palengvina mokiniui pakartoti kursą. Be to, anksčiau mokyklų naudotuose vadovėliuose Lietuvos istorija baigdavosi II pasauliniu karu. "Lietuvos tautos ir valstybės istorijos" trečioje dalyje jau randame žinių apie tai, kas vyksta Lietuvoje po II pasaulinio karo. Tačiau ir čia nėra per daug

rašoma apie dabartinę Lietuvą, kas tikrai yra svarbu ir, mano nuomone, sudomintų mokinį.

"Lietuvių tautos ir valstybės istorijos" trečioji dalis dar dviem būdais skiriasi nuo anksčiau rašytų istorijos vadovėlių. Anksčiau mokiniui buvo pateikiama tik Lietuvos istorija ir nebuvo kalbama apie tai, kas vyko kitose valstybėse tuo pačiu metu. Dabar, šiame naujame vadovėlyje, Rusijos, Vokietijos, Lenkijos ir kitų tautų istorijos yra suvedamos lygiagrečiai su Lietuvos istorija, ypač pabrėžiant tuos istorinius momentus, kada Lietuvos ir kitų tautų istorijos susikryžavo. Ypatingai įdomus yra paskutinis skyrius, kuriame randame žinių apie kitų tautų žmones, gyvenančius Lietuvoje: žydus, gudus, rusus, lenkus, vokiečius ir totorius. Kituose mokyklų naudojamuose vadovėliuose tiek daug tokių žinių nėra.

Perskaičius šią vadovėlio dalį bei pirmutines dvi dalis, gali kilti tik vienas priekaištas: mokinys mokės Lietuvos istoriją tematiškai, bet ar jis sugebės ją sustatyti chronologiškai? Žinoma, tik per ilgesnį vadovėlių naudojimą galima bus į tą klausimą atsakyti. Tačiau šio keblumo išlyginimui mokyti. V. Liulevičius, "Lietuvių tautos ir valstybės istorijos" redaktorius, gale kiekvieno vadovėlio yra pateikęs chronologišką svarbesnių įvykių sąrašą. Be to, yra numatyta išleisti ketvirtąją dalį aštuntajai klasei, kurioje būtų lyginamoji istorija, kad mokinys matytų Lietuvos istorinius įvykius kitų tautų istorijos perspektyvoje.

Perskaičius "Mergaitę iš geto"

Eglė Juodvalkytė

Eilę metų stumdau plunksną, rašinėdama šį bei tą, tai puldama į azartą, tai santūriau žodžius rankiodama, dėliodama. Kartais nusitaikius taikliai pataikau į skaudamą vietą, ne retai ir pro šalį prašau. Savo ribas žinodama, vis tiek kartais pasiduodu pagimdai bent trumpam nudžiaut karaliaus vainiką, po jo purpuru paslėpti savo

skudurus ir kalėdoti per žmones, garbės ieškodama. Tik kad kojos vis kliūva už tos elgetos lazdos...

Norėčiau panėšėti, sakykim, į Railą... Deja, jo durklu rašydama, tik savo piršteliu kruvinai susipiaustyčiau. Norėčiau jo ar Nykos-Niliūno mokslo ir žinių aruode šeiminkauti, o manajam kol kas grūdų tik sauželė... Tad, perskaičius knygą, rašau ne recenziją, rašau išpūdžius. Lai reiklesni ir mokytesni knaisiojas po knygos fabulos periferijas, nagrinėja romano kompozicinius elementus, eiliuotuose pergyvenimuose ieško bendražmogiško poetinės minties prado.

Taigi, rašau išpūdžius. Perskaičius Romualdo Spalio naująją romaną "Mergaitė iš geto", sėdau patikėti popieriaus lapui kilusias mintis apie Spalio kūrybą apamai. Vertinu Spalį. Vertinu nuo savo vaikystės, kai jis mano (tada dar visai jaunutę) širdį užkariavo "Gatvės berniuko nuotykiu". Koja kojon laksčiau su Nijole, kuri, atstovaudama mano lyčiai, net patį "gatvės berniuką" – Pomidorą suvarydavo į ožio ragą. Vėliau su "triumviratu" stovėjau "Ant ribos", rektoriui delną spaudžiau "Alma Mater", pirmąją bolševikų okupaciją pergyvenau "Rezistencijoje". Metams slenkant, brendo ne tik Antanas Alėjūnas, Kęstutis Noreiša, Petras Ruseckas. Brendau ir aš. Gimnazijoje mitusi švelniai romantiška literatūra bei nuotykių knygomis, universitete ėmiau ieškoti rudesnės duonos kėsnio – pradėjau skaityti Dostojevskį, Balzaką, Sartrą, Lessingą, Niną. Pradėjau literatūroje ieškoti žmogaus, mėginančio per savo kančias atrasti, suprasti, pakeisti, patobulinti save. Atitolau nuo Spalio. Tuo labiau, kad metų tarpas, atskyręs "Rezistenciją" nuo "Mergaitės iš geto", buvo ryškus ir reikšmingas šuolis mano asmeniškam brendime.

Kai vakar, atsisėdus prie rašomojo stalo, mėginau "Mergaitę iš geto" įstatyti į dabartinių mano vertybių rėmus, pritrūkiau žodžių. Negalėjau konkrečiai apipavidalinti minties. Atskirai analizuodama formą ir turinį, priėjau išvados, kad ne čia glūdi knygos, nors ir sąlygotas, patikimas. Būtų buvę pravartu su kuo nors išsikalbėti prie kavos

puoduko, išsijoti savo mintis, nujautimus. Deja, pietinio Iliojaus bažnytkaimy mėginti sumedžioti lietuvi, nekalbant jau apie lietuvi, skaičiusi Spalį, yra lygiai bergždžia kaip šv. Onos išvakarėse ieškoti paparčio žiedo, nužydėjusio šv. Jono išvakarėse... Teko knygų spintoj ieškoti pagalbos. "Belsk, ir bus atidaryta". Ant lentynos pūpsėjo kresna, neseniai iš tėvelių pasiskolinta "Lietuvių literatūra svetur". Kaip ne visada pasitikiu savimi, kuria pusėtinai gerai pažįstu, taip ne visada pasitikiu ir kritikais, kurių dažno ir kaktomuša susitikus nepažįčiau. Ir jie, savo nuodytas strėles taikydami į knygų minkštumus, išsispitrėję į uodą, karta ir dramblio nepamato. Tačiau šį kartą Kęstutis Keblys, aptardamas Spalio romanus, ir Rimvydas Šilbajoris apie novelių rinkinį "Angelai ir nuodėmės" rašo: "... savarankiško savo veikėjų gyvenimo iliuzijos Spalis sukurti nepajėgia" (psl. 247). Arba Keblys apie "Alma Mater": "Spalio veikalas, be abejo, įdomus žvelgiant dokumentiniu požiūriu, tačiau netvirtas žmonėmis" (psl. 162). Ir ten pat jis tęsia: "Romualdo Spalio kelią į svaresnius literatūrinius laimėjimus pastoja per didelis dėmesys šalutiniams elementams ir per mažas pagrindiniam romano tikslui". Na, šitas sakinyss trenkė man tarsi samčiu į kaktą. Ne todėl, kad nesutikčiau su Kebliu. Anaipat. Bet toji priežastis, pastojusi Spaliui kelią į literatūros milžinų rikiuotę, yra kaip tik mano susidomėjimo Spalio kūryba priežastis. Žinoma, ši priežastis yra asmeniška, nors pritaikoma ne tik mano kartai, užaugusiai svetimuos kraštuos, bet ir vyresniajai kartai, suformuotai tų pačių aplinkybių, kurių paliesti augo romanisto personažai. Spalis, sukurdamas gyvą Lietuvos vaizdą, atlieka funkciją, kurios neatliko nei mano tėvai, nei mokytojai. Jų Lietuvos skulptūrai, sulipdytai iš faktų, atsiminimų, pergyvenimų, trūksta daugelio dalių. Iš tų dalių, kaip archeologai iš iškasenų nuotrupų, turėjau susikonstruoti "Lietuvą", susidėstyti iš gabaliukų jos taip netolimą praeitį. Spalio paveikslas irgi, be abejo, nėra tikras, paspalvintas jo asmeniškos pasaulėžiūros ir užtušuotas laiko dul-

kių, bet – jis yra užbaigtas. Nors Paberžytė, Lapeikis, Alėjūnas neįtraukia manęs į savo likimų ratą, kaip žmonės nepaliečia manęs, bet jų laikmetis mane domina kaip retas kitas istorijos laikotarpis. To Nepriklausomybės laikotarpio, tų bolševikų ir nacių okupacijų suformuoti mano tėvai ir mokytojai, visa vyresnioji karta. Jie ir jų pažiūros, su kuriom kasdien susiduriu ir kurios daugeliu atvejų skiriasi nuo mano, kaip gitara skiriasi nuo, sakykim, pomidoro, yra tiesioginis rezultatas, kurio priežastis stengiuos iššifruoti. "Mergaitės iš geto" vaidmuo panašus. Kęstučio Noreišos šeimyninės problemos (be kita ko, rodos, pirmą kartą lietuvišku žodžiu juoda ant balto išdėstytos) tikrai yra tiktai fonas, pateisinimas išryškinti vokiečių nuotaikas, įvykius, problemas ir skirtingus tų problemų sprendimus. Atvirai kalbant, ne intrigos, kuriomis knyga knibždėte knibžda, neleido man jos padėti iki ketvirtos valandos ryto. Ne Chajos Rozenbergaitės likimas suvirpino mano širdį. Dėmesį patraukė ir išlaikė bendras vaizdas, tie įvykiai, kurių dėka didelė dalis vienos generacijos tapo ... išėiviais.

Mano kartos amerikiečiai sielojasi neturį šaknų, ieško jų, bando jas susikurti. O mes, mano kartos lietuviukai, nors ir ne visi, bet tie, kurie giliai įsišaknijom Lietuvos juodžemio saujelėj, pažertoj šitam molio ir smėlio žemyne, norim ištirti ir pažinti kiekvieną grumstėlį, kuris maitina mus. Spalis padeda.

- Per visus kontinentus United Bible Societies 1975 m. paskleidė 303.467.307 Šv. Rašto knygų egzempliorius; daugiau negu trečdalis buvo paskleista JAV-se.

- Šv. Rašto visos knygos, ar nors jų kuri dalis, iki 1975 m. pabaigos visame pasaulyje buvo išversta į 1.577 kalbas ir tarmes.

- Paulius VI, švęsdamas 13-tas savo popiežiavimo metines, savo kalboje kreipėsi į marksistinius kraštus, ragindamas, kad jie suteiktų religinę laisvę.

POEZIJA LIETUVOJE

Literatūros, meno ir kritikos mėnesiniame žurnale "Pergalėje" Marcelijus Martinaitis rašo apie praėjusiais metais išspausdintą Algimanto Baltakio poezijos knygą "Dedikacijos". M. Martinaitis sako, kad "Dedikacijų" knyga yra atviras, vietoj publicistiškas santykis su žmonėmis ir įvykiais, net su tuo, kas labai intymu, asmeniškai. Autorių jaudina poezijos paplitimas paprastuose žmonėse. "Dedikacijos" atskleidė labai atvirą A. Baltakio lyrikos charakterį: jai nėra aukštų ar žemų, poetiškų ar apoetiškų dalykų. Baltakis nemėgsta abstrakčių, iškilmingų dalykų, nesusigundė keliom garsiom literatūrinėm madom – ir "Dedikacijose" pateikta kūryba ta prasme yra labai vieniša. Poetas kalba tiesiog į akis čia pat esančiam, dažnai apie žinomus dalykus, aiškiai formuluoja frazę, kad suprastų, įsidėmėtų mintį tas, kuris jį girdi. Dabartinė poezija vengia tokio "aiškumo", teziškumo. Amžinybė daugiau turės laiko atrinkti tai, kas jai reikalinga. Mes taip trumpai gyvenam ir taip reikia meilės mūsų kasdieniniam gyvenimui ir mūsų paprastiems reikalams. Daug kas kaip tik tuo ir grindžiama A. Baltakio kūryboje. Poetas yra sakęs, kad kūrėjas turi būti darbininkas, dirbti poeziją taip, kaip yra daromi visi svarbūs ir žmonėms reikalingi daiktai. Nėra juodo ir balto darbo. Bet koks darbas yra švarus, jei jis teikia žmogui džiaugsmą ir supratimą, jei palaiko jo socialinį ir dvasinį lygį.

A. Baltakio poezijoje yra daug "buitinės teisybės" geraja to žodžio prasme, kur ir maži žmonių rūpesčiai turi savo vietą ir sa-

vo poeziją, savo tiesą. Ir ne vieną eilėraštį skaitydamas, įsivaizduoji žmones, pritariančius paprastai tiesai, įsidėminčius "teisybę" apie save:

*Ar daug žmogui reikia? Tik duonos riekės.
Tik vandens tyro, tik savo kertės.
Tik darbo, kurs mielas. Šiek tiek šilumos.
Ir tai – tik todėl, kad nebotum žiemos.
Ar daug žmogui reikia? Žolės po medžiu,
žvaigždėlės vienos tarp daugybės*

žvaigždžių.

*Beribėje jūroje reikia bangos,
Užtykstančios tau ant krūtinės nuogos.
Ar daug žmogui reikia? Padangės taikios.
Kurioj ne bombonešiai – paukščiai lakios.
Tarp daugelio žemės vingiuotų kelių –
Vienintelio kelio. Nereikia kelių ...*

Poetas Algimantas Baltakis gimė 1930 m. vasario 15 d. Anykščių rajone. 1954 m. baigė Vilniaus valstybinio universiteto istorijos - filologijos fakultetą. Keletą metų dirbo žurnalų redakcijose. Kurį laiką buvo "Pergalės" vyr. redaktorius. Eilėraščius pradėjo spausdinti 1952 m. Išspausdino kelis poezijos rinkinius. Už eilėraščių rinkinį "Požeminės upės" A. Baltakiui 1966 m. paskirta LTSR respublikinė premija.

ŽEMAITĖ. BIOGRAFIJA IR KŪRYBOS
IŠTAKOS

"Pergalės" žurnalo recenzijų ir anotacijų skyriuje Gediminas Adomaitis rašo, kad lietuvių tarybiniame literatūros moksle Žemaitė labiausiai patraukianti dėmesį savo dominančiu paprastumu. Yra viena iš daugiausia nagrinėtų mūsų rašytojų, bet visą

laiką buvo pasigendama išspausdintų studijų apie jos gyvenimą ir kūrybos ištakas. Pirmasis šio darbo ėmėsi K. Umbrasas, bet dėl ankstyvos mirties savo veikalą nepakankamai išbaigė. Šis veikalas šiandien vertingas ne tik besidominantiems įžymiaja mūsų kritinio tikrumo atstove, bet įdomus ir kaip paties mokslininko kūrybinis palikimas, išryškinantis jo tyrinėjimų kryptį, būdą ir ypatybes.

Iš palikto tūkstančio puslapių rankraščio atrinkta pati svarbiausioji medžiaga. Prie šio veikalo autorius dirbo daugiau kaip dvidešimt metų. Šiandien jį skaitant stebina užmojo platumas. K. Umbraso siekta pateikti ir biografinių bei bibliografinių duomenų, susieti Žemaitės gyvenimą su laikotarpio politinėmis ir kultūrinėmis pažiūromis, nušviesti jos kūrybos ypatybes ir raidą. Žinoma, keliant sau tiek uždavinių, vienodai gerai viską išnagrinėti neįmanoma. Juo labiau, kad ir laikas autoriui buvo negailestingas. Tai atsispindi netgi pagrindinėse veikalo dalyse. Žemaitės gyvenimui ir kūrybai iki 1900 m. skirta daugiau kaip du trečdaliai monografijos. Laikotarpis po 1900 m. nušviečiamas jau daug kukliau, o paskutiniai skyriai tiesiog trumpai suglausti.

K. Umbraso padaryta vertinga pradžia sudaro sąlygas pilnesniam Žemaitės kūrybos aiškinimui.

DAR APIE VYTAUTO VITKAUSKO "ŠIAURĖS RYTŲ DŪNININKŲ ŠNEKTŲ ŽODYNĄ"

Tai pirmasis tarminis žodynas lietuvių kalbotyroje. Tai daugiau kaip dešimties metų vasaros atostogos, praleistos einant iš sodybos į sodybą, nuo vieno šnekaus žemaičio prie kito, kalbinant, klausinėjant apie darbus, papročius, amatus, valgius, rūpesčius, vargus ir džiaugsmus. Vytautas Vitkauskas šio darbo ėmėsi dar studijų metais, paskatintas prof. J. Balčikonio. Žodyno pratarinėje autorius rašo, kad ypač svarbu rinkti tarmių žodžius mūsų respublikoje, kurioje dėl spartaus pramonės plėtimo, kaimo gyventojų skaičiaus mažėjimo įprastinės tarmės sparčiai nyksta ir išigali literatūrinė kalba. Jaunoji karta užmiršta ir nevartoja

daugelio tarmiškų žodžių. Neretai jie yra paveldėti iš žilos senovės ir kalbos mokslui labai vertingi. Tarmių žodynas yra svarbus šaltinis kalbų tyrinėtojams, nes mūsų literatūrinė kalba yra palyginti jauna, ir tarmių žodžiai jai nuolat praverčia.

Žodyne žodžių reikšmės paaiškintos ir pateikti jų vartojimo pavyzdžiai. Žodyne yra 8207 žodžiai. Visapusiškam šnektų žodžių vaizdui susidaryti gale pridėta dar 6250 žodžių rodyklė, kurioje surašyti šnektose vartojami literatūrinės kalbos žodžiai ir retesni skoliniai. Nemažai šio krašto žodžių žinomi ir plačiau buvo vartojami Žemaitės, Lazdynų Pelėdos, Šatrijos Raganos raštuose ir per juos įję į literatūrinę kalbą.

Dabar Lietuvoje rašant akademinį "Lietuvių kalbos žodyną", atrandama, kad dabartinėse mūsų tarmėse dar yra daug mokslininkams nežinomų žodžių.

KOMUNISTAI SAVINASI VISUOMENININKĄ - KALBININKĄ JURGĮ ŠLAPELĮ

"Pergalės" žurnale rašoma, kad Vilniuje minint lietuvių kultūros veikėjo ir kalbininko dr. J. Šlapelio 100-tąsias gimimo metines, atidengta prisiminimui lenta. Šia proga Vilniaus Valstybinio V. Kapsuko universiteto rektorius J. Kubilius pasakė, kad J. Šlapelis, būdamas pažangus žmogus, palaikė ryšius su socialdemokratais, artimai pažinojo V. Mickevičių-Kapsuką. Bendradarbiavimas J. Šlapelio su socialdemokratais jo asmenybę daro ypatingai artimą šiandieniniam V. Kapsuko vardo universitetui ir visiems jo dėstytojams.

Mes apie Jurgį Šlapelį žinome daugiau duomenų, kuriuos komunistai nutyli. Į visuomeninį darbą jis įsijungė dar būdamas gimnazistu. Buvo narys slaptosios lietuvių moksleivių "Kūdikio" kuopelės Mintaujoje, kurią globojo ir rėmė J. Jablonskis. Šios kuopelės narių tikslas buvo mokytis lietuvių kalbos, savyje ugdyti tėvynės meilę ir žadinti lietuvišką susipratimą savo draugų tarpe. Jie platino slaptą lietuvių spaudą, atsisakė mokykloje melstis rusiškai ir dėl šių priežasčių buvo pašalinti iš mokyklos. Norėdami suklaidinti rusų žandarus, susibūrė į Vinco

Kapso draugystelę, kurios nariais yra buvę žymūs lietuviai veikėjai, kaip A. Smetona, A. ir V. Didžiuliai, O. Didžiulytė, K. Jokantas, VI. Stašinskas ir Jurgis Šlapelis.

1905 m. J. Šlapelis su J. Jablonskiu dirbo "Vilniaus Žinių" redakcijoje. 1909 m. su J. Balčikoniu, K. Būga, J. Jablonskiu ir prel. J. Laukaičiu dalyvavo "Šaltinio" sukviestame pirmame lietuvių kalbininkų suvažiavime Seinuose, kur buvo nustatyta daug pagrindinių lietuvių kalbos dėsnių, o taip pat tikybinė terminologija.

Per visą savo gyvenimą J. Šlapelis surinko ir suskirstė didžiulę lietuvių kalbos žodyno medžiagą su kirčiais, priegaidėmis ir gausiais pavyzdžiais. Jo surinktoji ir suskirstytoji medžiaga šiandien naudojama spausdinant Lietuvių Mokslo akademijos didįjį lietuvių kalbos žodyną.

KODĖL GAIVINANTYS GĖRIMAI NEGAIVINA?

Vilniuje spausdinama "Tiesa" rašo, kad giros, limonado ir kitų vaisvandenių skoniui bei šviežumui pirkėjai labai retai džiaugiasi. "Tauro" alaus įmonė gamina apie dvidešimt rūšių vaisvandenių, tačiau ar ne geriau būtų, jei pavadinimai atsispindėtų ne užrašuose ant butelių, o esminėse skonio savybėse. Vilnietis, gerdamas neskanią girą ar išdūkusius vaisvandenius, pirmiausia kaltina įmonę, pamiršdamas, kad oras bei kiti veiksniai turi didelės reikšmės. Vėsią dieną Vilniuje dirba vos trečdalis vaisvandenių prekyviečių. Tokiomis dienomis susidaro giros perteklius, kuri sandėlyje išbūna iki keturių ir daugiau dienų. Gira greit rūgsta, ir ją galima laikyti ne ilgiau dviejų dienų. Tokiu būdu jos kokybė nuo stovėjimo nepagerėja, nes ji laikoma nešaldytose patalpose. Šaldytų patalpų dar labai trūksta. Darbininkams dėžės su buteliais tenka nešti ilgiausiais įmonės koridoriais. Darbas primityvus. Jis kenkia vaisvandenių kokybei: atsiklijuoja ir susiglamžo užrašų kortelės, susipurvina buteliai, iššoka kamščiai. Išvežiojimui naudojamos mašinos neturi nuleidžiamų šonų, o pakrovimui beveik nepanaujami rankiniai vežimėliai. Gamyboje, o taip pat ir prekyboje, darbo baras labai at-

silikęs. Dėl vaisvandenių prarasto skonio "Tiesa" kaltina net jų gėrėjus, kad šie grąžina nešvarius butelius, kuriuose galima užtikti dažų, žibalo ir kitokių nešvarumų. "Tiesa" giros ir vaisvandenių gamybai skiria didelę reikšmę, nes tai yra buities, mitybos, sveikatos ir žvalios nuotaikos reikalingas.

LIETUVOJE MAŽĖJA ŽVĖRELIAI IR PAUKŠČIAI

"Tiesoje" rašoma, kad šių dienų veiklaus žmogaus aplinkoje mažėja kai kurie Lietuvos miškų gyventojai. Baltieji kiškiai, kurių būdavo daugiau už jų pilkuosius gimnaisčius, gyvenusius laukuose, dabar sutinkami tik kai kuriose giriose. Pastebimai mažėja šermuonėliai, žebenkštys, dygliuoti ežiukai, šeškai. Daug paukščių rūšių visai išnyko. Labai mažai beliko baltųjų tetervinų, kuoduotųjų vyturėlių, putpelių, griežlių, miškų karvelių ir kt. Jau beveik nebėra Lietuvos miškuose didžiųjų apuokų.

Gamtininkai deda viltis į draustinius ir tikisi, kad juose pavyks išsaugoti ir net prisauginti daugiau, kurie papildys nykstančiuosius. Pavyzdžiui, Žuvinte pagausėjo gulbių. Kai kurios jau apsigyvena ir kituose Lietuvos vandens telkiniuose. Ukmergės rajone esančio Leno ežero prieigose pasigirdo didžiojo baulbio bosavimas. Čepkelių draustinyje pastaruoju metu gyveno 15 gervių, 53 kurtiniai, 84 tetervinai, 60 baltųjų kiškių.

"Tiesa" kreipiasi į Lietuvos piliečius, kad šie pasirūpintų išsaugoti bebaigiančius išnykti gražiuosius paukščius bei žvėrelius.

PASKELBTA KOVA RŪKYMUI IR GIRTAVIMUI LIETUVOJE

"Tiesa" rašo, kad žmonių sveikata ir protinis pajėgumas yra tautinis turtas, todėl kova su rūkymu ir girtavimu yra visuotinė, socialinė valstybinės reikšmės būtinybė. Negalima pataikauti rūkantiems, kurie tarnybinėse ir visuomeninėse patalpose nuodija orą. Vilniuje jau uždrausta rūkyti kai kuriose kavinėse, cukrainėse, viešbučių užkandinėse. Norima uždrausti rūkyti įstaigose, kuriose dirba keli žmonės, o valgyklose padaryti atskiras sales nerūkantiems.

lau yra griežtai draudžiama rūkyti Vilniaus miesto medicinos įstaigose. Kovai su rūkyimu ir girtavimu kurortuose įsteigtos respublikinės patariamiosios įstaigos, kuriose dirba medikai, psichologai, mokytojai. Du kartus per metus bus leidžiamas biuletenis.

MONTREALIO OLIMPIADA

Montrealio olimpiadoje tarptautinėse tarybinių sportininkų gretose buvo aštuoni Lietuvos respublikos atstovai. Krepšinininkė Angelė Rupšienė ir rankinininkė Aldona Česaitytė laimėjo aukso medalius. Irkluotojai Klaudijus Kozenkovas ir Vytautas Butkus – apdovanoti sidabro medaliais. Irkluotojai Eleonorai Kaminskaitei, Genovaitei Ramoškienei ir plaukikui Arvydui Juozaičiui buvo įteikti bronzos medaliai.

Kovingumo ryžto ir meistriškumo įgūdžių juos išmokė sporto mokytojai: Elena Petkienė, Eugenijus ir Ričardas Vaitkevičiai, Algis Erelis, Jonas Juozaitis, Algirdas Gedminas ir Janina Aleksandravičienė.

TRUMPAI

* Lietuvos respublikoje yra 309 ūkiai, kurie augina linus, ruošia sėmenis ir linų pluošta medžiagos gamybai.

* Iš Vilniaus aerodromo kasdien yra septyni skridimai į Palangą, keli į Kauną ir Druskininkus, septyni skridimai į Maskvą, po vieną į Taškentą ir Novosibirską. Artimiausiu laiku numatomi skridimai į Alma Atą, Dušanbę ir Saratovą.

* Vilniaus Santuokų rūmai, žinovų teigimu, yra savitas meno kūrinys: savo statyba ir baldais. Sunku yra atspėti, kas lėmė jų architektūrinę sėkmę. Rūmų planuotojams, kurių pirmininkas buvo Gediminas Baravykas, paskirta šių metų TSRS Ministrų Tarybos premija.

* Sąjunginiame aviacijos įmonių konkurse už keleivių aptarnavimo kultūrą 1975 m. Palangos aerouostui pripažinta pirmoji vieta šalyje. Iš šio pajūrio aerouosto pakyla ir jame nusileidžia po penkiasdešimt lėktuvų per dieną, atskridusių iš Vilniaus, Kauno, Maskvos, Leningrado ir kitų miestų. Reaktyvinis lėktuvas TU-124 iš Palangos į Vilnių

nuskrenda per 30 min. Vasaros metu į Palangą išskrenda ir atskrenda apie pusantro tūkstančio keleivių.

* Vilniaus "Tiesa" rašo, kad sostinės gyventojai ir svečiai mėgsta paplaukioti Nerimi ir pasigrožėti baltamūriu Antakalniu, ant aukštų kalvų spinduliuojančiais Žirmūnais, vaizdingomis Valakampių apylinkėmis. Deja, ne visuomet žmonės lieka patenkinti kelione Nerimi. Pasižvalgčius nuo denio ir užėjus į kajutes, matyti daug apsileidimo: nusilupinę dažai, rūdys, supiaustyta suolų danga, pilna šiukšlių. Daug ką galima būtų pataisyti, pagražinti, bet bendras arklys visuomet liesas.

- JAV katalikų ligoninės 1975 m. turėjo 5.744.651 pacientą.

- Tarptautinėje metinėje karių kelionėje į Liurdą dalyvavo 16.000 įvairių tautų karių.

- Šiaurės Amerikos katalikai leidžia 439 laikraščius ir žurnalus, kurių bendras tiražas 26.889.000.

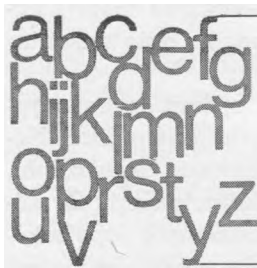
- St. Louis universitetas, St. Louis, Mo., mieste, vadovaujamas jėzuitų, gavo 500.000 dol. paramos iš JAV humanitarinio fondo, kad išplėstų technologijos įtakos į žmoniją studijas.

- Maršalas Tito specialiu aktu buvusį Apaštališkojo Sosto nuncijų Belgrade arkiv. Cagna pagerbė, apdovanodamas aukščiausiu Jugoslavijos ordinu, skiriamu labiausiai nusipelnusiam užsieniečiui.

- Boise, Idaho, vyskupija paskyrė daugiau kaip 10.000 dol. nukentėjusiems nuo prasilaužimo Teton užtvankos.

- St. Louis universitetas, vadovaujamas jėzuitų, gavo 135.000 dol. iš A. Mellon fondo padėti daktaro laipsnį turintiems mokslininkams, kurie norėtų daryti tyrimus to universiteto turimuose Vatikano bibliotekos filmuose.

- Herderio katalikiškų knygų leidykla Vokietijoje šiemet mini 175 m. sukaktį. Vakarų Vokietijoje per metus išleidžiama apie 40.000 naujų knygų. Apie 6% jų yra religinės. Religinių knygų paklausa didėja.

kalba

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J. / Patarėjas – PROF. PETRAS JONIKAS

DAR KELETAS KALBOS TAISYMŲ

Štai keli sakiniai, kuriuose yra nuolat mūsų spaudoje pasikartojančių klaidų. 1. Skaitau, kad mums pasiseks sukelti pakankamą sumą pinigų ir to pasėkoje galėsime atsiekti savo tikslą. 2. Mergaitė, atstovavusi savo mokyklą, gražiai išpildė keletą mintinai išminktų dainelių anglų kalboje. 3. Daleiskim, kad tu jau gerai žinai anglų kalbą, bet vis tiek dar galėtum pasimokyti taip vadinamo "spelinimo".

1. Pirmajame sakinyje netiksliai pavartoti žodžiai:

Skaitau. Skaityti galima knygą, pinigus ir pan., bet šis žodis netinka vartoti *manyti* ar *laikyti* prasme. Pvz. *skaityti* netiktų vartoti tokiuose sakiniuose: Aš jį *skaitau* (= laikau) jau subrendusiu žmogumi. *Skaitau* (= Manau), kad jau mums laikas eiti namo. Tokia prasme vartojamas veiksmazodis *skaityti*, nusižiūrėjus į rusų kalbą.

Sukelti. Tai yra anglų kalbos vertinys – *to raise* (money). Lietuvių kalboje šiuo atveju mes vartojame veiksmazodį *surinkti*.

To pasėkoje. Tai yra lietuvių kalbai visai nebūdingas, iš kitų kalbų pasiskolintas žodžių derinys, pvz. angl. *in consequence of*, vok. *infolge der*, rus. *v rezultate čego*. Savo kalboje mes čia galime labai lengvai išsiversti be tų svetimybų paprastu pasakymu – *dėl to*.

Atsiekti. Šis žodis dabar labai plačiai vartojamas, ypač mūsų studentų. Bet lietuvių kalbos žodynuose jo visai nėra. Jis nėra būdingas nei mūsų liaudies vartosenai, nei literatūrai. Jeigu mes ko nors siekiame, ir

tas veiksmas mums pasiseka, tai sakome, kad *pasiekėme*, o ne *atsiekėme*. Jeigu ką nors pasiekiame, tai tas mūsų laimėjimas yra *pasiekimas*, o ne *atsiekimas*. Veiksmažodį *atsiekti* galėtume pavartoti nebent tokia prasme: Gali siekti, bet vis tiek iki mės neatsieksi, nes tavo ranka per trumpa.

Tad tas pirmasis pataisytas sakinytis taip galėtų atrodyti: Manau, kad mums pasiseks surinkti pakankamą sumą pinigų ir dėl to galėsime pasiekti savo tikslą.

2. Antrojo sakinio klaidos:

Atstovavusi savo mokyklą. Veiksmažodis *atstovauti* reikalauja naudininko, o ne galininko – atstovauti ne *ką*, bet *kam*. Mums kažkaip vis sunku prie to priprasti, bet Lietuvoje einančioje spaudoje jau visuomet taisyklingai rašoma.

Išpildė. Šia prasme veiksmazodis *išpildyti* nevertotinas. Tai yra vertinys rusiškojo *ispolnit'*. Mes tokiais atvejais vartojame žodį *atlikti*. Bet būtų dar geriau, aiškiau ir vaizdingiau, kad kiekvienai meno šakai ar atskiriems muzikos instrumentams vartotume specialius atitinkamus žodžius, pvz.: *padainuoti*, *pagroti*, *paskambinti*, *pagriežti*, *pašokti*.

Mintinai. Turi būti *atmintinai*. Mūsų liaudis visuomet taip sakydavo, pvz.: Gaidys užsimerkęs gieda, nes *atmintinai* moka. Vaikas eilėraščių *atmintinai* išmoko. Tik nepriklausomybės laikais kažkam atėjo į galvą, jog reikia sakyti *mintinai*, ir taip mokyklose buvo reikalaujama sakyti bei rašyti. Tačiau *mintinai* visai ką kita reiškia. Viščiuką *mintinai* numynė. Jis tą mįslę *mintinai* minė ir

atminė. Tadrieveiksmis *mintinai* yra kilęs iš veiksmažodžių *minti* (numinti) arba *minti* (atminti, atspėti).

Anglų kalboje. Čia netiksliai pavartotas vietininkas, reikia įnagininko. Yra taisytni tokie sakiniai: Aš tą knygą skaičiau vokiečių kalboje (=vokiečių kalba). Tą straipsnį jis parašė lietuvių kalboje (= lietuvių kalba).

Tad štai tas antrasis pataisytas sakiny: Mergaitė, atstovavusi savo mokyklai, gražiai padainavo (arba: atliko) keletą atmintinai išmuktų dainelių anglų kalba.

3. Trečiajame sakinyje taip pat yra keletas klaidų:

Daleiskim. Tokie žodžiai kaip *daleisti*, *daeiti*, *dadurti* vadinami hibridais. Mat, jų dalis yra vienos kalbos, o kita dalis – kitos. Šiuo atveju, *leiskim* yra lietuviškas žodis, o priešdėlis *da-* slaviškas. Slavišką priešdėlį *da-* paprastai keičiame lietuvišku priešdėliu *pri-*, pvz.: *prileisti*, *prieiti*, *pridurti*. Šiame sakinyje žodį *daleiskim* galime pakeisti žodžiu *prileiskim*, bet čia gal dar geriau tiktų kitas žodis *sakykim*.

Žinai anglų kalbą. Čia veiksmažodis *žinoti* yra klaidingai pavartotas vietoj *mokėti*. Yra taisytni tokie sakiniai: Jis *žino* (= moka) penkias kalbas. Mokinys *nežinojo* (= nemokėjo) pamokos. Aš jį labai gerai žinau (= pažįstu). *Žinoti* vartojame tada, kai žinome apie ko nors buvimą, egzistenciją: Mokytojas *žinojo*, kad mokinys nemokėjo pamokos. Tu *žinai*, kad aš jį labai gerai pažįstu. Aš *žinau*, kad jis moka penkias kalbas. Aš *žinau*, kad yra labai daug kalbų, bet aš jų visų nemoku.

Pasimokinti. Bendrinėje kalboje tokia šio veiksmažodžio forma nevartojama. Tarmėse sakoma *mokinti*, *mokintis*, *mokintojas*. Dabartiniu metu vargu kas bepasakys *mokintojas*, bet *mokinti* ir *mokintis* yra labai plačiai vartojama. Bendrinėje kalboje tokia vartoseną yra neteiktina. Reikia sakyti *mokyti*, *mokytis*, *mokytojas*. Tad nesakome, kad mokytojas *mokina*, o mokiniai *mokina*, bet: mokytojas *moko*, o mokiniai *mokosi*.

Taip vadinamo. Lietuvių kalboje sintaksinė konstrukcija *taip vadinamas* gali būti vartojama, kai *vadinamas* eina tariniu, pvz.:

Maironis taip vadinamas dėl to, kad jis pats tokį slapyvardį pasirinko. Jis tik kai kurių draugų yra taip vadinamas, bet tikrasis jo vardas yra kitoks. Tačiau ši konstrukcija netinka vietoj dalyvio *vadinamasis*, nes tai būtų rusicizmas. Štai pora taisytnų pavyzdžių: Lietuvos laisvinimu rūpinasi taip vadinami (= vadinamieji) veiksniai. Dabar lietuvišką spaudą daugiausia skaito taip vadinami (= vadinamieji) "dypukai". Šiuo klausimu labai aiškiai yra pasisakęs ir J. Jablonskis (Raštai, t. 4, psl. 339).

Trečiasis nuo klaidų apvalytas sakiny galėtų būti toks: Sakykim, kad tu jau gerai moki anglų kalbą, bet vis tiek dar galėtum pasimokyti vadinamojo "spelinimo".

NETINKAMI TRIJŲ VEIKSMAŽODŽIŲ PRIEŠDĖLIAI

Mūsų spaudoje vis tenka matyti tokius priešdėlinius veiksmažodžius: *apjungti*, *atžymėti*, *užgirti*. Pvz.: Ši organizacija *apjungia* įvairių srovių žmones. Geriausi meno kūriniai buvo *atžymėti* diplomais. Šis projektas buvo valdybos *užgirtas*.

Minėti veiksmažodžiai su šiais priešdėliais bendrinėje kalboje nėra vartotini. *Apjungti* yra rusiškojo *objedinit'* vertinys. *Atžymėti* ir *užgirti* taip pat mūsų kalbai nebūdingi. Tad minėtus sakinius taip būtų galima pataisyti: Ši organizacija *jungia* (arba: *sujungia*) įvairių srovių žmones. Už geriausius meno kūrinius buvo suteikti diplomai (arba: Geriausi kūriniai buvo įvertinti diplomais). Šis projektas buvo valdybos *pagirtas* (arba: *priimtas*).

- Kardinolui Paul-Emil Leger, kuris, atsisakęs Montrealio arkivyskupo sosto, buvo išvykęs globoti raupsuotųjų, suteiktas Humanizmo medalis su 50.000 dol. dovana, kurią jis panaudos labdarai. Dabar jis, grįžęs nuo raupsuotųjų, telkia lėšas misijų darbui.

- Kun. Th. M. Hesburgh, Notre Dame univ. prezidentas, pagerbtas specialiu Jeffersono žymeniu, kurį jam skyrė JAV Visuomenės tarnybos institutas.

MIDWAY

Karinis filmas iš Pacifiko aviacijos ir jūrų kautynių 1942 m. ties Midway salomis, kur japonų laivynas pergyveno lemiamą smūgį, iš puolamosios jėgos paverstas tik gynimosi flotila. Po šio lemiamo mūšio karo centras persimetė iš Hawaju apylinkių į japonų salas. Prie japonų pralaimėjimo daug prisidėjo, kad jie gerai nežinojo JAV laivyno vietos ir, antra, amerikiečiai buvo iššifravę slaptąją japonų kodą, ir japonams nepasisekė sudarytoji diversijos tikslais Aleutų salų ataka. Amerikiečiai žinojo, kur laukti pagrindinių japonų laivyno ir jūrų aviacijos jėgų.

Filmas sudarytas iš naujai susuktų scenų, tai atliekant kariškų specialistų priežiūroje, ir iš tikrovės gabalų, filmuotų pačių kautynių metu. Kai šalia ryškių oro kautynių vaizdų, lėktuvnešių atakų, laivų masinio šaudymosi dar įvedama nepaprastai galingas garsinis efektas, filmas darosi labai įspūdingas. Garsas čia perteikiamas vadinama "Sensuround" sistema, kaip jį buvo panaudota statant "Earthquake". Tiesiog dreba visas teatras, vibruoja kėdės ir, stebint ekrane liepsnojančius lėktuvus ir lėktuvnešius, skriejančias torpedas, sužeistųjų kruvinus ar apdegusius veidus, įspūdis darosi labai gilus. Filmas ryškiai atskleidžia karo baismus.

Lyg išlygindami tą baugų įspūdį, filmo kūrėjai įveda ir romaniuką, kai amerikiečių karo vado sūnus pamilsta japoniukę. Amerikiečių admirolo Nimitz vaidmenį tikrai įtikinantis Henry Fondas. Taip pat ir japonų admirolo Yamomoto vaidmenį Toshiro Mifune yra pajėgus. Dabarties filmo kūrėjai įvedė čia dar sušvelninančių motyvų, pvz. japonų admiras, stebėdamas amerikiečių lakūnų atakas, prataria: "Tie amerikiečiai aukojasi, lyg samurajai". Vargu ar tikrovėje to karo metu japonas galėjo taip palankiai kalbėti apie jo laivų ir lėktuvų puolėjus. Kaip ir visada, taip ir čia įspūdingai pasirodo Charlton Heston kapitono Garth vaid-

meny, pats valdydamas lėktuvą atakos metu. . .

Filme daug šiurpių aviacijos kautynių vaizdų, priešlėktuvinių patrankų intensyvios ugnies, liepsnojančių lėktuvų ir lėktuvnešių, bet sužeistų ar užmuštų žmonių nuosaikiai terodoma, vengiant perdėjimų. Filmas gamintas Universal studijos. Jį reiktų pamatyti. Gilus įspūdis. Tik vaikams gal būtų per stiprus. Jie tik su tėvais gal lengviau tą įspūdį atlaikytų.

SILENT MOVIE

Filmas iš tikrųjų negarsinis. Jeigu jame ir skamba muzika ir prasprunka vienas kitas žodis, tai dialogų nėra. Šiais laikais, kai visi tiek įpratę prie ekrane kalbančių žmonių, paleisti negarsinį filmą – didelė rizika. Tačiau filmo režisierius Mel Brooks nesuklupo. Pusantros valandos užtrunkęs filmas, kad ir be kalbančių žmonių, žiūrovui nė kiek nepabosta. Svarbiausia dėl to, kad jis taip gyvai pastatytas. Tai išties komiškų nuotykių pynė, žiūrovą verčianti beveik visą laiką kikenti. Vietomis humoras išgaunamas sąmojumi, vietomis farsu ar tiesiog amerikietiškais filminiais pokštais. Filmas skirtas žiūrovą prajuokinti, išblaškyti, sudaryti jam poilsį. Savo tikslą jis tikrai pasiekia. Amerikiečiai kritikai net nesigailėjo šį filmą apdovanoti aukščiausiu įvertinimu – keturiomis žvaigždutėmis. Ne tiek jis nuopelningas meniniu atžvilgiu, kiek pramoginiu-pollsiniu. Režisierius išitraukęs net į patį vaidinimą Mel Funn personažą. Filme yra juokingų šokių, juokingų mašinų, juokingų veiksmų ir nuotykių, ir kamera tuos humoristinius gabalėlius vis pagauna iš tikrosios pusės.

Filmo statytojui M. Hertzberg su režisieriumi Brooks yra pasisekę įtraukti keletą pirmaujančių aktorių, kaip Burt Reynolds, Liza Minnelli, Anne Bancroft, Marcel Marceau, Paul Newman. Nors šie pasireiškia tik ribotai, bet visgi filmą praturtina. Net "New York Times" kritikas V. Canby rado reikalo pasakyti, kad filmas – tai nenutraukiama šypsenų serija. Tai

daugiausia sugeba sukurti Mel Brooks su savo nuolatiniais sėbrais Marty Feldman, Dom De Luise.

Filmą sukūrė Century-Fox. Trunka 88 minutes. Nepabosta nė kiek. Filmas švarus, nors ir gimęs šiais sekso metais. Stambi jo dalis vaizduoja Hollywoodo vietas. Savo dialogu nebuvimu filmas egzotiškas ir įdomus pamatyti, kaip galima sumaniai išsiversti ir be esminio filmų elemento.

THE OMEN

Tai vienas iš tų gąsdinančių filmų su paslaptingomis pragariškomis jėgomis kaip „Exorcist“. Anot „Sun Times“ kritiko, tai „titaniška konfrontacija su tamsybių galybėmis“. Jis pilnas baisumų, nors ne taip jau baisiai gąsdinančių. Jame yra prievartos, baugios, bet ne taip jau šiurpios. Vaizduoja JAV ambasadoriaus D. Britanijoje šeimą. Ambasadoriaus Robert Thorn vaidmenį stiprus Gregory Peck. Jo žmona susilaukia negyvo kūdikio, ir apsėstas kunigas jiems pakiša kitą vaiką, kuris užaugęs skirtas šėtono vardu valdyt pasaulį.

Kai kūdikis sulaukia 4 m., pradeda rasti paslaptingi bauginantieji ženklai – atsiranda keistas juodas šuo. Kūdikio slaugė, bevykstant sode vaisėms, šoka nuo stogo su kilpa ant kaklo – mirtin. Atvykęs tas apsėstas kunigas perspėja saugotis kūdikio – jis antikristas.

Pažymėtina, kad ekranas išvedamas kitoks kunigo tipas. Jei anksčiau kunigą vaidindami Bing Crosby, Spencer Tracy jį vaizdavo sąmojingu, gilesne asmenybe, tai šiame filme kunigas jau yra kažkokioje ryšyje su tamsiomis jėgomis. Jau „Exorciste“ du kunigai žūna, besistengdami išvartyti piktąją dvasią iš Lindos Blair, o čia kunigas ambasadoriui atneša šėtono vaiką. Netrukus kunigą užmuša krintanti bažnyčios bokšto viršūnė.

Filmo įvykiai rišami su Šventraščio pranašystėmis, panaudojamas paslaptingasis Biblijos skaičius 666. Susirūpinęs ambasadorius vyksta į Romą, susiranda kitą senelį kunigą, kuris jam nurodo paslapčių ieškoti už Romos esančiame kapinyne. Čia jie atranda ieškomus kapus, bet drauge yra užpuolami piktųjų galybių...

Nors filmas nėra nepakeliamai sunkus, bet vis dėlto slegiantis. Nežavi jis nė aktorių ypatingu meniškumu, neduoda ko nors šiltesnio ir savo turiniu. Tai tik pataikavimas moderniam žmogui, kuris ieško nervų padilginimo baise-nybių vaizdavimu ekrane. Šio filmo nepamačius, nuostolių nebus.

BUTTERFLIES ARE FREE

(teatro vaidinimas)

Psichologišku išvalgumu, dabarties jaunimo nuotaikų pažinimu, konservatyvesnių pažiūrų kryžiavimusi su hipiškomis tendencijomis paremta drama. Talentingas jos autorius Leonard Gersche ištengė šį scenos veikalą sukurti intriguojantį, perpintą sąmojumi ir humoru, su taikliai formuluotais dialogais, savo sąranga daugiau panašų į komediją.

Scenon išvedami tik keturi asmenys: aklas jaunuolis, išsiveržęs iš motinos globos į savarankišką gyvenimą, moderni jaunuolė – peteliškė, kuri pritampa prie to aklojo, bet ir toliau tęsia savo klystkelių gyvenimą, besiryždama susimesti su hipišku teatro režisieriumi; pagaliau – konservatyvi, nors neįstengianti reikiamai į aklo sūnaus psichologiją įsijausti, motina.

Scenoje slinktis iš pradžių tradicinių pažiūrų žiūrovą gąsdinanti, bet vėliau išryškėja tos peteliškės kelio klaidingumas; aklojo kančia ją verčia grįžti iš naujų klystkelių.

Veikalas taip stiprus, kad yra pagal jį sukurtas filmas tuo pačiu pavadinimu. Kaip ekrane, taip ir vaidinime turėjo didelį pasisekimą. Čikagoje šis veikalas pastatytas Candlelight Dinner Playhouse teatre, vaidinant profesionalams, pasiruošusiems Goodman Dramos mokykloje, Indianos universitete, Indianapolisio akademijoje, Illinois universitete, vaidinusiems televizijoje ir daugely įvairių teatrų.

THE GOOD DOCTOR

(teatro vaidinimas)

Šiuo pavadinimu JAV scenoje statoma kelių Čechovo novelių pynė. Jose yra gausu humoro, o taip pat ir lyriškumo, deja, įvedant vieną ir pagal laisvesnes mūsų laikų pažiūras. Čikagoje tą didžiojo kūrėjo novelių inscenizavimą atliko naujai įsteigtas Drury Lane at the Water Tower teatras, pasižymįs liuksusiniu įrengimu ir sugebėjimu sutraukti kvalifikuotus profesionalus aktorius. Pagrindinė atrakcija – televizijos aktorius Raymond Burr, čia daugiausia atlikęs paties Čechovo vaidmenį. Jis yra programos atlikinėjęs ir Paryžiaus klubuose, dėstęs dramą Columbia universitete, ypač pažįstamas iš „Perry Mason“ programos televizijoje. Kiti jo partneriai: D. Galloway, baigęs Kentucky univ.; J. Canning, gastroliaavęs Niujorke, Hollywoode; M. Webster, Lyric operos dainininkė, laimėjusi Jefferson žymenį už vaidybą, ir kiti.

Juozas Prunskis

*DAILININKĖ LIUCIJA NIKOLSKYTĖ
- LAUKAITIENĖ*

Liucija Laukaitienė menu pradėjo domėtis nuo pat jaunystės. Gimnazijoje būdama, lankė meno kursų Bostono Fine Arts muziejuje. Vėliau, jau sukūrusi šeimą ir susilaukusi dviejų sūnų, porą metų lankė kursus Rochesterio Meno muziejuje, kur specializavosi tapyboje aliejiniais dažais. Nuo 1965 m. per šešerius metus vakarais lankė Rochesterio Technologijos institutą, studijuodama dailę bei komercinį meną ir gavo baigimo diplomą.

Per paskutiniuosius ketverius metus ji daug piešė ir dalyvavo įvairiose parodose, Rochesterio ir apylinkėse. Praėjusiais metais Liucija buvo pakviesta su savo kūriniams kandidatuoti į Rochesterio Menininkų klubą (Rochester Art Club), kuriam priklausyti yra laikoma didele garbe. Iš 30 kandidatų priėmė tik keturis, jų tarpe ir Liuciją Laukaitienę. Tas klubas jau egzistuoja 99 metus.

L. Laukaitienės kūryba – spalvota grafika. Norėdama savo paveikslams išgauti skirtingą nuotaiką ir techniką, dailininkė vartoja akvarelę, akriliką ir tušą. Jos dar-

buose pastebimas didelis kruopštumas ir išbaigimas iki smulkmenų. Tam tikslui ji vartoja ir plunksną. Vartoti daug spalvų ji vengia. Šalia juodos ir baltos spalvos dažniausiai dominuoja tik viena kuri kitokia spalva.

Šis "Laiškų lietuviams" numeris yra iliustruotas jos darbų nuotraukomis.

TRUMPAI IŠ VISUR

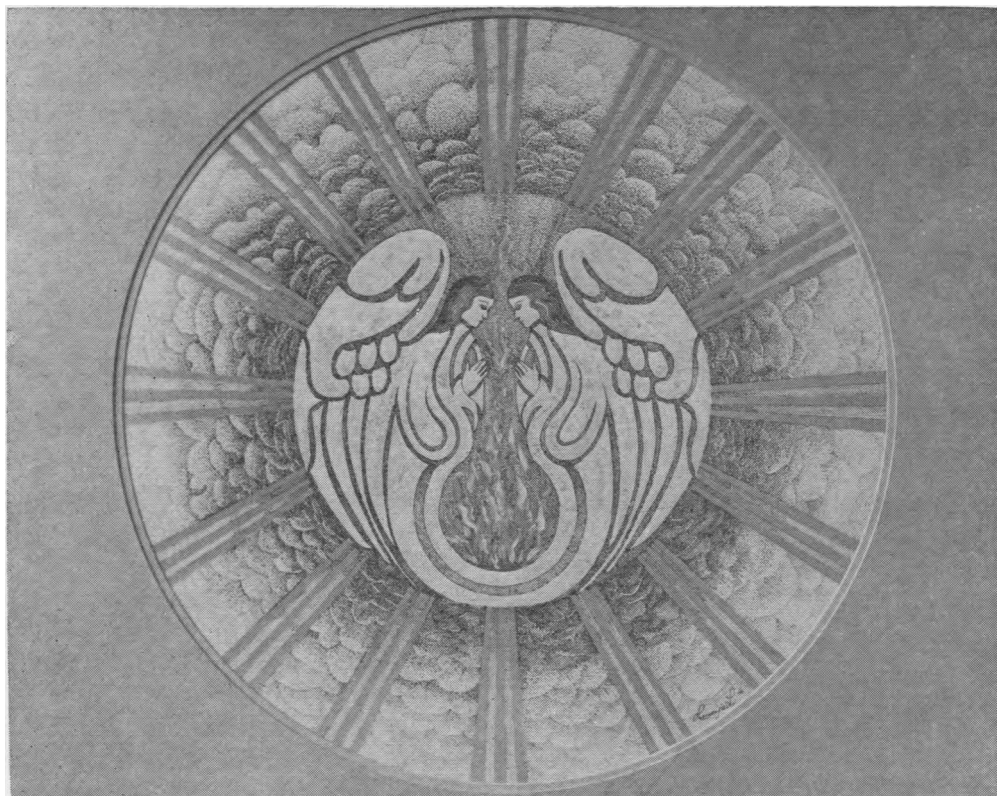
- Bolivijos vyriausybė kun. V. Becker, amerikietį misijonierių, už jo socialinę veiklą tarp La Paz lūšnų gyventojų apdovanojo Nuopelnų medaliu. Kun. Becker kūrė butus, įsteigė ligoninę, įkūrė taupymo ir skolinimo kooperatyvus, sveikatos centrus, organizavo jaunimo sąjūdžius.

- Prof. Max Frei, Šveicarijos gamtininkas, mikrotyrinėtojas, kriminologas patvirtino, kad Torino mieste, Italijoje, laikoma drobulė, į kurią buvęs įvyniotas Kristaus kūnas, yra tikrai iš Kristaus laikų. Profesorius elektroninio mikroskopo ir sudėtingų tyrimų keliu pavyko atpažinti suakmenėjusius kraujo lašus ir Palestinos augalus bei dulkeles. Skelbdamas tos drobulės autentiškumo patvirtinimą, jis pažymėjo, kad, nors jis nėra katalikas, bet tyrimai ir jam sukėlė emocijas.

- Žurnalas "America", leidžiamas jėzuitų Niujorke, pateikia anketos duomenis, pagal kuriuos ryškėja augantis JAV jaunimo susidomėjimas religija. Jei 1972 m. 63% amerikiečių studentų pasisakė, kad religija jų gyvenime užima labai svarbią vietą, tai 1975 m. už religijos būtinumą gyvenime pasisakė 80% studentų.

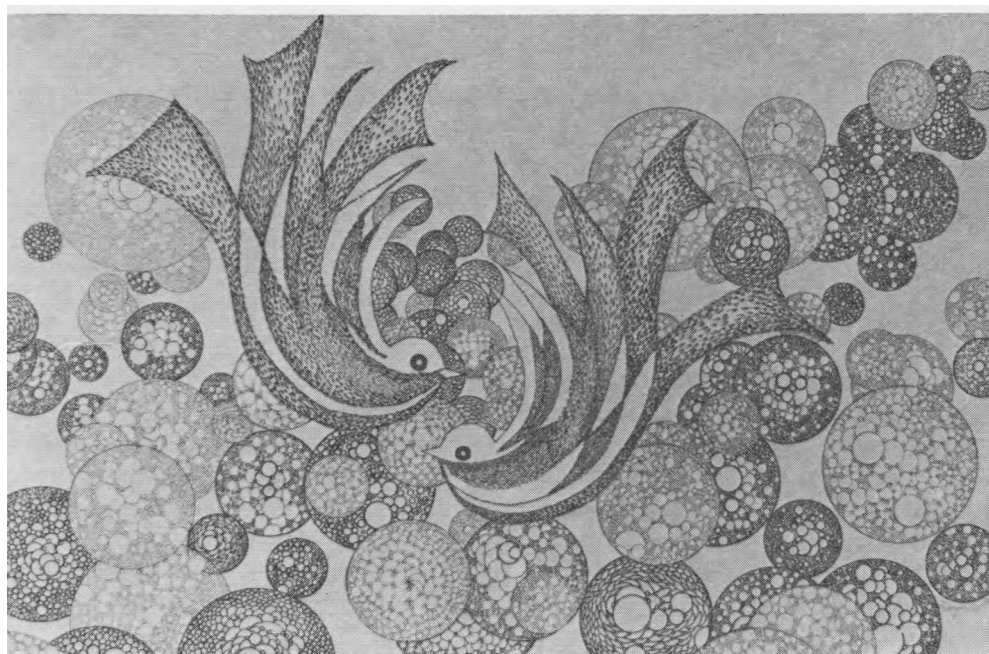
- Joy Anderson, žmona pensijon pasitraukiančio "New World" (Čikagoje) redaktoriaus Lloyd Anderson, paskirta vyr. redaktore 1976-1978 m. "The American Catholic Who's Who".

- JAV katalikų jaunimo sąjungos pirm. Gregg Galio, gyvenęs Indianapoly, paskelbė, kad jų sąjungos suvažiavimas įvyks 1977 m. Niagara Falls, N.Y. 1975 m. suva-

L. Laukaitienė

Amžina ugnis

L. Laukaitienė

Porelė

žiavime San Antonio, Tex., dalyvavo 2.600 delegatų.

- Francis X. Quin, jėzuitas, Filadelfijos Temple universiteto Verslo administracijos kolegijos vicedekanas, paskirtas JAV Valsybės departamento Užsienio tarnybos skundų tarybos nariu. Jis plačiai žinomas savo tarpininkavimu darbininkijos ginčuose.

- Daugiau kaip 5.000 ukrainiečių, susirinkę į Kanados nacionalinę parodą Toronte, pareiškė protestą prieš religinį persekiojimą, besitęsiantį daugiau kaip 30 metų Ukrainoje.

- Prancūzijos katalikai ir masonai pradėjo leisti jungtinį laikraštį "Breche", kuriuo stengiamasi plėsti dialogą tarp abiejų sąjūdžio atstovų.

- Tarptautinis ekumeninis susirinkimas, globojamas Vatikano sekretoriato nekrikščionims, buvo suauktas Yaounde, Kamerūne. Pagrindinė svarstymų tema buvo: "Afrikos kultūra krikščioniškame gyvenime".

- Bombos sprogimas sužalojo 40 pėdų vitražą Šv. Simono ir Judo katedroje, Phoenixe.

- JAV butų vedimo centras Vašingtone daugiausia pasitarnaujanti geram butų tvarkymui išrinko čikagietę dominikonę seselę Margaritą Mariją Toomey, dabar besidarbuojančią Des Moines. Įvertintas jos didelis įnašas, pagerinant tvarką daugelio šeimų apgyventuose namuose. Ji apsigyveno Oakridge butų kolonijoje, kur buvo kilusių nepasitenkinimų, įėjo vadovybėn ir susilaukė visų pritarimo.

- Kolumbo vyčiai per metus JAV-se visuomenės tarnybai paskyrė apie 7 mil. dar-

bo valandų ir labdaros reikalams suteikė 14 mil. dolerių.

- Lotyniškai bent kai kurias šv. mišių maldas kalbėti buvo paraginti kunigai Montrealyje olimpiados metu, kai ten suvažiavo įvairių tautų katalikai.

- Su Rytų Europos komunistinėmis vyriausybėmis vedęs derybas Vatikano diplomatas arkiv. L. Poggi sugrįžęs pareiškė, kad anksčiau, kai buvo norima gauti Vatikano pritarimą Helsinkio susitarimams, tos vyriausybės buvo palankesnės, bet dabar pasitarimai vyko lėčiau ir sunkiau.

- JAV Katalikų labdarai Lilly fondas Indianapoly paaugojo 300.000 dol.

- Alžerijos vyskupą G. Jacquier, 72 m., mirtinai perdūrė einantį vidurdienį iš bažnyčios. Policija skelbia, kad žmogžudys buvo psichiškai nesveikas. Velionis buvo žinomas savo labdaros veikimu, taip pat pasižymėjo gindamas vad. trečiojo pasaulio (negrų) teises.

- Liet. žurnalistų sąjunga skirs premiją geriausiai 1976 m. lietuviškam reikalui ir krikščioniškai kultūrai pasitarnavusiam laikraštininkui. Vertinimo komisijon išrinkti: pirm. prof. dr. J. Puzinas, sekretorė D. Bindokienė, nariai – kun. V. Bagdonavičius, E. Pakštaitė ir VI. Būtėnas. Kandidatus premijai galima siūlyti iki š.m. gruodžio 31 d. adresu: Prof. J. Puzinas, 7309 So. Washtenaw Ave., Chicago, Ill. 60629 arba D. Bindokienė, 3634 So. Richmond, Chicago, Ill. 60629. Premija – 1000 dol. Mecenatas kun. J. Prunskis. Premijos įteikimas – spaudos baliuje 1977 m. sausio 29 d. Čikagoje.

"Laiškų lietuviams" konkursas

Skelbiame aštuoniolikąjį "Laiškų lietuviams" konkursą parašyti straipsniui apie dvasinį pašaukimą. Straipsnio temos pavadinimą pasirenka pats autorius. Straipsnyje galima panagrinėti dvasinio pašaukimo reikšmę ir svarbą, ypač dabar mums, lietuviams. Dėl ko jaunimas nesirenka šių pašaukimų, kas darytina, kad būtų daugiau pašaukimų ir t.t.

Straipsnį, ne ilgesnį kaip 3000 žodžių, siųsti redakcijai iki 1977 m. kovo 1 d. Už geriausius straipsnius bus skiriamos 5 premijos: I – 150 dol., II – 100 dol., III – 75 dol., IV – 50 dol., V – 25 dol.

Konkursui atsiųsti straipsniai tampa redakcijos nuosavybe ir gali būti spausdinami "Laiškuose lietuviams".

ATSIŪSTA PAMINĖTI

V. Frankienė-Vaitkevičienė. DU DRAUGAI. Premijuota apysaka jaunimui. Išleido JAV LB Švietimo taryba. Viršelis ir iliustracijos D. Stončiūtės-Kuolienės. 222 psl., kaina 4 dol.

V. Daugirdaitė-Sruogienė. LIETUVOS STEIGIAMASIS SEIMAS. Knyga gausiai iliustruota ano meto (1917-1922 m.) įvykiais, vietomis ir asmenimis, susijusiais ne tik su Seimu, bet ir su visos Lietuvos valstybiniu gyvenimu. Tautos fondo leidinys 1975 m. 261 psl., kaina 6,50 dol. (knygoje pažymėta 9,50 dol.)

Icchokas Meras. STRIPTIZAS, arba PARYŽIUS - ROMA - PARYŽIUS. Romanas. Išleido "Ateitis" 1976 m. Aplanką piešė Zita So-deikienė. 277 psl., kieti viršeliai, kaina 8 dol. Galima užsisakyti "Ateities" leidykloje: 17689 Goldwln Dr., Southfield, Mich. 48075.

Paulius Jurkus. JUODVARNIAI. Pasaka-poema. Viršelis ir knygos piešiniai — autoriaus. Išleido "Darbininkas", 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. 200 psl., kaina 5 dol.

Vida Augulytė ir Juozas Plačas. ŠIMTAS ŽAIDIMŲ DIDELIEMS IR MAŽIEMS. Išleido JAV LB Švietimo taryba 1976 m. Didelis formatas, 124 psl., kaina 2 dol. Švietimo tarybos leidinius galima užsisakyti šiuo adresu: A. Kareiva, 7030 S. Rockwell St., Chicago, Ill. 60629.

Algirdas J. Kasulaitis. LITHUANIAN CHRISTIAN DEMOCRACY. Viršelio emblema piešė A. Kulpa. Knyga anglų kalba apie Lietuvių Krikščionių demokratų sąjungą. 244 psl., kaina nepažymėta. Į LAISVĘ. 1976 m., nr. 67(104). Lietuvių Fronto bičiulių leidinys. Šį numerį redagavo V. Vaitiekūnas. Redakcija: 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207.

LIETUVIS ŽURNALISTAS. Nr. 7(13). Lietuvių Žurnalistų sąjungos neperiodinis leidinys. Redaguoja Vytautas Kasniūnas, 3754 W. 70th PL, Chicago, Ill. 60629.

Lietuvių Rašytojų draugija švenčia 30 metų sukaktį nuo savo atgaivinimo išeivijoje. Draugijos įsikūrimo pradžia reikia laikyti 1920 metus. Tada ji veikė kartu su žurnalistais. 1932 m. susiorganizavo tik vieni rašytojai, pirmininku išsirinkdami Igną Šeinių. 1940 m. jos veiklą sutrukdė sovietinė okupacija. Draugija atgaivinta Vokietijoje 1946 m. Pirmininku išrinktas Stasys Santvaras. Persikėlus draugijai į Ameriką, jai pirmininkavo: Jonas Aistis, Benys Babrauskas, Juozas Tysliava, Pranas Naujokaitis, Bernardas Brazdžionis, Aloyzas Baronas. Dabartinis pirmininkas — Leonardas Andriekus.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Rasa Lukoševičiūtė, Nijolė Užubalienė, Danutė Vakarė, Gediminas Vakarė. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Viršelis ir skyrių vinjetės — Jūratės Eidukaitės-Okura. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telef. 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Connecticut 06260. Metinė prenumerata — 6 dol., atskiras numeris — 60 centų.